

**TREI RĂSPUNSURI
DE LA ANGELO
MITCHIEVICI**

Citiți o cronică a volumului *Cinema* de Angelo Mitchievici și un interviu cu autorul realizate de Bogdan Romaniuc.

ÎN » PAGINA 12

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 240 » 12 – 18 septembrie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

LA LOC
teleCOMANDA

**Ce n-avea Hitler cu
Mihai Viteazul**

Alex Savitescu

Una dintre cele mai dificile misiuni ale unui popor e să-și povestească trecutul. Mi-am mai dat încă o dată seama de lucrul ăsta urmărind, în cursul acestei săptămîni, o serie de șase documentare pe National Geographic.

ÎN » PAGINA 4

**Visul lui Achim,
„binecuvîntat”
de Moreau**

Iulia Blaga

În luna august, cineastul Gabriel Achim a participat, potrivit propriilor declarații, „la cea mai reușită manifestare cinematografică din viața mea”. Ce poate fi atât de năucitor pentru cineva care are deja experiența Festivalului de la Berlin (unde a participat în acest an cu scurtmetrajul de absolvire a UNATC București, *Bric-Brac*)?

ÎN » PAGINA 4

**Medgidia, orașul
de apoi**

Avanpremieră editorială

„Suplimentul de cultură” vă oferă, în avanpremieră, un fragment din romanul *Medgidia, orașul de apoi*, de Cristian Teodorescu, aflat în pregătire la Editura Cartea Românească.

ÎN » PAGINILE 6-7

LUNA „ENESCU”

GIOVANNI ANTONINI, LIDERUL ANSAMBLULUI IL GIARDINO ARMONICO:

**„Muzica barocă are succes,
dar rămîne o nișă”**

Fondat la Milano în 1985 de Luca Pianca și Giovanni Antonini, ansamblul Il Giardino Armonico interpretează muzica secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. În funcție de cerințele fiecărui program, grupul reunește de la 3 la 35 de muzicieni, instrumentiști de calibru, absolvenți ai școlilor europene de muzică.

» „*Clavecinul bine temperat de Bach e perfect. Interpretarea chiar nu ar trebui să fie. Tocmai asta e frumusețea. Am terminat un concert, sînt satisfăcut, miine încerc din nou, poate schimb ceva. Asta ne păstrează spiritul ductil. Altfel, e un drum lent spre moartea creativă...*”

Citiți interviul realizat de Marius Constantinescu ÎN » PAGINILE 8-9

Cronica evenimentelor din cadrul Festivalului „George Enescu”, realizată de Valentina Băințan ÎN » PAGINA 5

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

O joacă de-a oracolul politic

Lucian Dan Teodorovici

Nicidecum o analiză, nu asta vă propun. Ci doar să ne imaginăm următorii cinci ani ai României în funcție de președintele pe care-l vom avea după apropiatele alegeri. Iau în calcul patru posibilități, căci oricum am număra și în direcția oricui ne-am ghida optimismul, nu vom avea cum să găsim mai mult de patru variante. În ordine alfabetică, în funcție de numele de familie, acestea ar fi: Crin Antonescu, Traian Băsescu, Mircea Geoană, Sorin Oprescu.

România sub Crin Antonescu. În opinia mea, prin comparație cu ultimii cinci ani, am câștiga la ținută. Nu cred însă într-un președinte decorativ, pur constituțional, cum se grăbesc unii din presă să-l vadă pe Antonescu. Dimpotrivă, deși se

străduiește să arate altfel în campanie, șeful liberalilor va fi, probabil, la fel de „jucător” precum actualul președinte. Cu o diferență de ținută, spuneam, dar implicându-se în aceeași măsură în jocuri politice. Pentru că altfel nu se poate. Pentru că, fie el „neafiliat” odată cu funcția, nu va uita nici când că a lăsat în spate un partid de nici 20%. Și va încerca să ofere acestui partid o vizibilitate mult mai mare decât cea dată de numărul voturilor investite în el. Guvernul se va schimba, parteneriatele vor fi altele, frustrările însă vor fi aceleași. Căci e greu de crezut, spre exemplu, că un PSD având dublul voturilor PNL va accepta să fie vioara a doua. Și nici nu va fi. Dar, în mod cert, un Crin Antonescu președinte va încerca să pună PSD-ul în această poziție, în defavoarea PNL-ului.

România sub Traian Băsescu. Mulți zic că asta ar însemna o Românie la fel ca pînă acum. Am ceva îndoieli în privința asta. Pentru că, avînd perspectiva alegerilor, actualul președinte nu-și permite încă să-și dezvăluie „splendoarea” puterii. Șef suprem al PD-L, Băsescu face eforturi să-și ascundă deocamdată felul categoric în care domină acest partid. Cu perspectiva a încă cinci ani de domnie în față, Băsescu nu va mai avea însă nimic de pierdut. Se va transforma probabil, mai pregnant, în conducătorul „universal” pe care, din păcate, mulți români chiar și-l doresc. Există însă și perspectiva cealaltă. A PD-L-ului. Care, în acest moment, acceptă dominarea prezidențială fără crîcnire, întrucît ea înseamnă unica șansă de a-și impune președintele și la următoarele

alegeri. După ce acest lucru se va întîmpla, sînt convins că atitudinea multora dintre liderii PD-L se va schimba radical. Cîștigătorul Băsescu va avea astfel, în opinia mea, de „luptat” din postura sa de jucător și cu o bună parte din partidul său, nu numai cu celelalte partide din Parlament.

România sub Mircea Geoană. Multora, președintele PSD le pare sub nivelul altor personalități pe care acest partid le-ar fi putut impune. La o privire mai atentă însă, Geoană vine destul de bine în linia „echilibrată” a fostului președinte istoric Ion Iliescu. Mai șters decît acesta, firește, dar reușind să facă acele compromisuri de care e nevoie pentru a obține ceea ce-și dorește. Pînă la urmă, deși se prevedea o carieră scurtă de președinte al PSD, deși se spunea că sub Mircea Geoană

acest partid se va destrăma, șeful social-democraților le-a înfirmat pe toate. Iar asta în primul rînd datorită abilității de a face compromisuri atunci cînd a fost nevoie. România sub președinția sa ar fi deci, cred, destul de asemănătoare cu România ultimului mandat iliescian. Una „liniștită”, în care unii „lucresă pentru tine” într-un mod foarte puțin vocal și cu o grijă deosebită față de interesul propriu.

România sub Sorin Oprescu. Aici, necunoscutele sînt multe, orice joacă de-a previziunea e riscantă. Dacă am intrat însă pe-acest teritoriu, să continuăm. Președinția lui Sorin Oprescu, sub semnul independenței în campanie, ar putea fi, paradoxal, una dintre cele mai puțin independente. Doctorul de la Primăria Capitalei ar putea ajunge președinte doar cu ajutorul PSD și al PNL. Automat, va fi un președinte care va reprezenta interesele acestor două partide. Și, la fel de automat, primul președinte al României care va trebui să găsească acea, să-i zicem așa, „înțelepciune”

care să satisfacă, scuzată-mi fie comparația implicită, și capra, și varza. Cred că, dintre toți candidații cu șanse, Sorin Oprescu ar avea cea mai dificilă președinție. Pentru că greșelile sale vor fi cele mai disecate și cele mai acuzate totodată. Nu numai de către presă, nu numai de către „inamicul” PD-L, ci și de către „prieteni” pe care nu va reuși să-i mulțumească din PSD și PNL.

Patru variante. Pentru că nu știu reacția dvs., a cititorilor, față de aceste încercări de previziune, îmi permit, în ideea jocului asumată de la bun început, să-mi recitesc textul și să reacționez, pentru final, în funcție de propria-mi viziune. Și observ, recitind, că nici una dintre aceste patru posibilități nu mi-ar oferi vreun entuziasm la momentul votului. Nu-mi rămîne deci decît să sper că mă înșel, că măcar unul dintre cei patru ar putea să ne aducă „altceva”-ul pe care-l așteptăm de mult. Și că va ști să ne convingă de asta în timpul care ne-a mai rămas pînă cînd ne vom îndrepta spre cabinetele de vot.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI:

Ocaua pesedistă (II)

Radu Pavel Gheo

Săptămîna trecută am susținut ideea că, indiferent ce s-a schimbat și cît s-a schimbat în România contemporană, a existat un element de stabilitate păguboasă, care – în opinia mea – e responsabil pentru starea de înapoiere și de mizerie morală și materială în care se scaldă cel mai jalnic stat membru al Uniunii Europene. Mă refeream la rețeaua de relații, afaceri și interese politice și comerciale care, într-o formă sau alta, este reprezentată de Partidul Social-Democrat și de apropiații săi.

Poate că am căzut în mania conspiraționismului, dar trăiesc cu senzația că și azi, după douăzeci de ani, grupul de interese perpetuat sub forma politică a PSD-ului impune și controlează evoluția actuală a țării. Chiar dacă la nivel formal nu poate decide asupra legilor ce reglementează raporturile dintre oameni ori instituții și nici asupra tranzacțiilor comerciale sau a funcționării administrației, în plan informal par să decidă, să impună sau să controleze cam tot ce își doresc.

O bună dovadă o constituie ancheta declanșată în prezent împotriva fostului ministru al Tineretului și Sportului,

Monica Iacob-Ridzi, precum și crearea unei comisii de anchetă parlamentare pentru Elena Udrea, actualul ministru al Turismului.

Bineînțeles, m-ar fi bucurat faptul că un înalt membru al guvernului, bănuie din cîte se pare, cu motive temeinice – de deturnare de fonduri, riscă în sfîrșit să plătească pentru ilegalitățile comise. M-ar fi bucurat dacă faptul în sine mi-ar fi creat senzația că, uite, în sfîrșit justiția poate acționa și la nivel înalt. Dar nu e așa. Nu e deloc așa.

Cam în același timp și cam în același condiții a fost creată și o comisie de anchetă parlamentară împotriva ministrului Mediului, Nicolae Nemirschi. Normal ar fi fost ca acea comisie să rezolve cu aceeași „celeritate” (cum le place politicianilor noștri să vorbească atunci cînd vor să arate că au învățat și vorbe mai grele) și cazul Nemirschi și să permită declanșarea anchetei la adresa lui. (Poate e bine să reamintesc că ancheta nu înseamnă automat condamnarea penală, ci doar cercetarea concretă a faptelor.) Numai că domnul Nemirschi este membru al PSD. Mai mult, chiar dacă nu este unul important – cred mai degrabă că e un „om de paie” –, vine de sub pulpana unui PSD-ist cu

adevărât important: stăpînul feudei Constanța, primarul Radu Mazăre. Asta face ca situația să devină mai delicată decît cea a doamnei Ridzi, care bănuiesc că n-a apucat să-și consolideze relațiile trebuincioase.

Cu alte cuvinte, PSD-ul impune, ca pe vremuri, cu ce oca se măsoară vinovăția. Și are două unități de măsură: ocaua pentru prieteni și ocaua pentru adversari. Ocaua pentru cei din sistem și ocaua pentru cei din afara lui.

Și nu e vorba doar de Monica Ridzi sau de Nicolae Nemirschi. Situația lui Adrian Năstase a devenit deja legendară: indiferent ce dosare sau ce dovezi ar fi avut anchetatorii împotriva lui, acest membru marcant al PSD-ului nu poate și, presupun, nu va putea fi anchetat niciodată atîta timp cît PSD-ul va controla România. Repet, nu e vorba doar de membrii Partidului Social-Democrat, ci și de oamenii agreați de ei. Monica Iacob-Ridzi nu era de-a lor. Există alți preținși adversari politici, inclusiv dintre membrii marcanți ai PD-L, pe care eu îi văd aparținînd sistemului. Nu cred, de exemplu, că mașinăria de război pesedistă s-ar arunca la fel de îndrîjită asupra fostului lor coleg de partid din anii '90, azi democrat-liberalul Radu Berceanu. Sau împotriva liberalului Petre Roman. Există „ai noștri” și „ai lor”, atîta tot. Iar cei care decid care sînt ai noștri și ai lor sînt, din punctul meu de vedere, tot cei cărora în anii comunismului le spuneam *Ei*. Comuniștii de ieri, pesediștii de azi.

SUPLIMENTUL LUI JUP

7.800 DE ADĂPOSTURI ÎMPOTRIVA SINGURĂȚĂII

Cohen, a doua oară în România

Vineri, 4 septembrie 2009, a fost lună plină*. Tot vineri, la București, s-au adunat cam 7.800 de oameni ca să vadă, majoritatea pentru a doua oară, concertul lui Leonard Cohen. Pe stadionul Iolanda Balaș Soter, scaunele albe de plastic erau așezate ca la un *garden party* imens, iar lumea, mai puțin agitată ca de obicei, schimba zîmbete complice și-și verifica aparatele de fotografiat. La 20.00, Cohen și trupa lui au intrat pe scenă, cu aceeași punctualitate pe care și-au păstrat-o din 11 mai 2008, prima zi de turneu, și pînă acum.

Luiza Vasiliu

Dacă ne uităm la *setlist*, concertul a fost același ca anul trecut, doar că în loc de *Democracy*, am avut parte de un foarte energic *Lover Lover Lover*. Să mergi de două ori la un concert Cohen

e ca și cum ai citi încă o dată o carte bună. Prima oară te lași surprins de fiecare cotitură a frazei muzicale, ești atent să nu pierzi vreun gest semnificativ, a doua oară pricepi niște versuri cărora nu le-ai dat niciodată atenție, deși le-ai tot auzit, închizi ochii și-ascuți muzica reverberînd între pereții

cutiei tale toracice. Ca în fața oricărei opere de artă, o singură întâlnire nu e suficientă. Dacă ai privilegiul de-a mai fi invitat încă o dată, nu se poate să refuzi.

Leonard Cohen nu e un cîntăreț obișnuit. Pînă în 1967, an în care a apărut primul lui album, *Songs of Leonard Cohen*, publicase deja trei volume de poezie și două romane. Apoi a hotărît să devină canadianul rătăcitor, „căci a trecut vremea cînd poezii îmbrăcați în mantii lungi și negre își recitau poemele așezați pe scările de marmură“ (după cum a spus în 1966, cu ocazia primei apariții televizate în calitate de „cantautor“). Poezii nu mai stau pe scări deci, ci pleacă în turneu, înregistrează albume (14 în 40 de ani) și educă generații întregi de muzicieni (numai *Hallelujah* are 180 de cover-uri). „Jumătate-lup, jumătate-înger“, așa cum îl numește buna lui prietenă, Anjelica Huston, Cohen își pregătea de ceva vreme retragerea de pe scenă. Ar trebui, probabil, să-i mulțumim lui Kelley Lynch pentru că i-a făcut praf vreo 8 milioane de dolari și l-a obligat să rătăcească iar, un an sau doi, într-un turneu nesperat. La București a venit cu ambele jumătăți ascunse în pălăria pe care a coborît-o de-atîtea ori în dreptul inimii.

„A scrie cîntece nu-i o activitate de prestigiu“

Cohen reușește într-un mod uimitor să scuture cuvintele de patetismul și ridicolul sub care le-au îngropat frazele noastre ipocrite. Dacă pronunță „inimă“, atunci pricepi exact despre care „inimă“ cîntă, dacă spune „singurătate“, atunci înțelegi că știe despre ce vorbește. Concertele lui sînt

altfel decît tot ce am văzut în ultimii ani pentru că, în timpul lor, serenitatea lui Cohen se transferă într-un mod inexplicabil miilor de oameni care-l ascultă înmărmuriți. Ca și cum s-ar fi adunat din întâmplare pe același stadion și-ar fi aflat că sînt, culmea, din aceeași familie. În 2005, Houellebecq scria că acceptă fără rezervă termenul de „tovarăși“ cu care Cohen se adresează spectatorilor lui (în ultimul turneu a folosit totuși „prieteni“), pentru că e vorba, ca la Pascal sau Baudelaire, de tovarăși de temniță și de revoltă. Revoltă la care pornești ca-n *Take This Waltz*, în pas de dans, cu zîmbetul pe buze, știind dinainte cum o să se termine totul.

Într-un interviu din 1991, Cohen declara că „a scrie cîntece nu-i o activitate de prestigiu. Nu construiești catedrale, construiești mici adăposturi“. Asta oferă Cohen la fiecare concert, adăposturi împotriva singurătății, insule Hydra personale pe care fiecare să le poată lua acasă după cele trei ore de spectacol. Și dacă acum n-am mai povestit, ca anul trecut după Geneva, despre surorile Webb, despre *Sisters of Mercy* sau Bob Metzger, e pentru că, vorba lui Cohen, „nu poți bea în același timp din două cești de ceai“. Ceașca de anul ăsta se-ncheie cu două versuri din *Pennyroyal Tea* de la Nirvana: „Give me a Leonard Cohen afterworld/ So I can sigh eternally“.

* „Mă inspiră multe lucruri. Mai ales filmele, cărțile, natura și luna. Luna continuă să mă impresioneze profund, să mă mire teribil! Faptul că împartim cu femeile aceeași viață pe pămînt îmi provoacă o mirare perpetuă.“ (Cohen într-un interviu acordat lui Christian Frevet în 1988, pentru „Inrockuptibles“)

COHEN ÎN ROMÂNEȘTE

Cartea aleanului de Leonard Cohen

Traducere de Șerban Foartă și Cristina Chereșan, postfată de Mircea Mihaies, colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2006, 36.95 lei

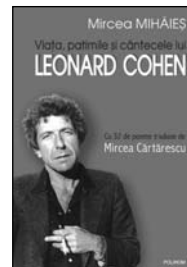

Joaca preferată. Frumozii învinși de Leonard Cohen

Cele două romane ale lui Leonard Cohen au fost reunite într-un singur volum, cartonat. Traducere și note de Vlad A. Arghir și Liviu Bleoca, colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2008, 44.95 lei

Viața, patimile și cîntecele lui Leonard Cohen de Mircea Mihaies

Volum apărut în afara colecțiilor, Editura Polirom, 2005, 39.95 lei

„Famous-Seamus“, în curînd, în ediție de lux, la Polirom

Tara mlaștină și alte poeme: o selecție a celor mai importante poeme ale lui Seamus Heaney, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1995

în traducerea lui Dan Sociu, cu ilustrații de Tudor Jebeleanu

„Se spune că, pe vremuri, Sfîntul Kevin se ruga, în genunchi, cu mîinile întinse în formă de cruce. Asta se întîmpla la Glendalough, într-un complex monastic nu departe de locul unde trăiesc eu. Așa, cum se ruga Sf. Kevin, o mierlă a confundat brațele sale încrucișate cu vreo încrengătură, s-a așezat pe ele, a depus ouă și a început să le clocească de parcă ar fi fost pe o ramură de copac. Kevin, copleșit de milă și constrîns de credință să iubească viața din toate creaturile Domnului, a stat nemișcat zile și săptămîni, pînă cînd din ouă au ieșit puii de mierlă și pînă cînd aceștia au învățat să zboare. Această imagine, care surprinde punctul de întîlnire dintre natural și ideal, mi se pare a fi esența poeziei.“

(Seamus Heaney)

www.polirom.ro

Visul lui Achim, „binecuvîntat” de Moreau

Gabriel Achim s-a întors de la a cincea ediție a Atelierelor de la Angers cu nivelul de serotonină & endorfină mult sărit peste limitele normale. Între 21 și 29 august a participat, potrivit propriilor declarații, „la cea mai reușită manifestare cinematografică din viața mea”. Ce poate fi atât de năucitor pentru cineva care are deja experiența Festivalului de la Berlin (unde a participat în acest an cu scurtmetrajul de absolvire a UNATC București, *Bric-Brac*)? Atelierele de la Angers sînt organizate la inițiativa actriței Jeanne Moreau, care este prezentă în toate zilele atelierului alături de cei opt rezidenți și încheie zilele discutînd despre cinema cot la cot cu ei, pînă noaptea tîrziu.

Iulia Blaga

Colegii lui Gabriel Achim au fost cinești din Franța, Belgia, Olanda, Ungaria și Italia, care au făcut unul sau mai multe scurtmetraje și trag aer în piept pentru primul lungmetraj. Jeanne Moreau a adunat în jurul său mai mulți profesioniști – unii foarte cunoscuți –, împreună cu care a pus la punct un program care, timp de o săptămînă, le dă rezidenților atît informația pe care n-ar putea-o accesa din cărți, dar și încredere în forțele proprii. „Sincer să fiu, nu știu exact care a fost scopul atelierului”, spune Achim. „Am muncit foarte mult și pe proiect (nu neapărat pe scenariu), au fost și producători prin preajmă, dar cred că pînă la urmă scopul a fost să ne simțim bine, să avem poftă să ne facem filmele. Moreau e extrem de afectuoasă, de-a dreptul săritoare la cei peste 80 de ani pe care nu-i arată deloc. După două ore eram epuizat, ea după 10 ore era ca după *breakfast* – vivacitate care mi-a amintit de Elisabeta Bostan. Era extrem de preocupată de proiectele noastre (ne știa scenariile aproape pe de rost), dispusă să ne răspundă fără rezerve la orice întrebare, dincolo de cantitatea enormă de povestiri pe care ne-o livra zilnic – de pildă, cum a reușit împreună cu producătorul ei, filmau în timpul Primăverii de la Praga la Praga, să-l scoată pe Forman din Cehoslovacia și să-l ia cu ei în Franța. Stabilisem un fel de joc: îi spuneam un nume și îmi replica cu o frază scurtă sau cu o anecdotă. De exemplu, eu: «Marlon Brando», – ea: «Gabriel, he was a great actor, but not a good lover». Pe de altă parte, e extrem de inteligentă și de intuitivă, bătaioasă (cine ar fi putut

să lucreze și să fie și prietenă cu Truffaut, Antonioni, Godard, Orson Welles, Buñuel sau Peter Brook?) și, nu în ultimul rînd, firească (nu mi-a lăsat niciodată impresia că pretinde să fie mai mult decît este). Mai ales, a avut răbdare să-i împărtășesc obsesiile mele și grijile legate de Visul lui Adalbert. Mi-a spus că a citit scenariul de trei ori și că n-a avut niciodată așa de mult chef și răbdare să citească de așa multe ori un scenariu. Și că de fiecare dată a rîs cu poftă și a descoperit cu plăcere un mod extrem de personal de a face cinema. Mi-a zis că îl adoră de-a dreptul! La un moment dat mi-a zis: «Gabriel, nu trebuie să te temi să faci filmul. Dacă vrei să te temi de ceva, ar trebui să te temi de viață».

Ce este Visul lui Adalbert

Atelierul a constat în vizionări și discuții de grup sau individuale. O temă de bază a ediției a constituit-o decoul în cinema. Cei opt rezidenți au venit și cu scurtmetraje proprii pe care le-au arătat și supus discuției, iar la finalul rezidenței au filmat cîte un exercițiu. *Visul lui Adalbert* este un proiect la care Gabriel Achim se gîndește

O ZI DE LUCRU

Gabriel Achim: „La 8.30 un *breakfast* la hotel unde cam întîrziem toți opt. Invariabil, Jeanne Moreau ne întîmpina cu vocea un pic răgușită, fără să ne reproșeze nimic. Pînă ne reveneam, întîrziem deja și la proiecția de la 9.30 din extraordinarul cinema «Les 400 coups», amenajat într-o casă de secol XV cu pereții originali, neacoperiți de rigips. Deși era o proiecție cu public, Jeanne nu lăsa să înceapă filmul pînă nu venea și ultimul dintre noi. Proiecția de la 9.30, care începea la 10.00, era filmul de debut al unuia dintre tutorii Atelierului. Urma un workshop public, după care luam prînzul în curtea vilei în care aveau loc masterclass-urile și sesiunile *one-to-one*. Nici aici nu scăpam de răsfațul lui Jeanne Moreau, care trecea să ne întrebe pe fiecare dacă ne place mîncarea etc. După masă ne combăteam colectiv proiectele, după care urmau din nou sesiuni *one-to-one*. Urma filmul de seară: excelentele documentare *Marching Band* de Claude Miller și Helena Cotinier, *Jeanne M. Côté Cour Côté Cœur* de Josée Dayan și Pierre-Andre Boutang, *Providence* de Alain Resnais (mi-a plăcut atît de mult filmul ăsta, că n-am mai stat la workshop-ul cu Jaques Saulnier, scenograful filmului, și m-am dus să beau un Chablis de unul singur), *Tehilim* de Raphaël Nadjari și *Home* de Ursula Meier. După cină, iar discuții pînă tîrziu”.

de ceva vreme. Acțiunea se petrece a doua zi după ce Steaua București cîștigă Cupa Campionilor Europeni la fotbal, într-o fabrică. Pelicula este o tragicomedie, dar și un omagiu adus filmului lui Lucian Pintilie, *Reconstituirea*. Libra Film o va produce.

Gabriel Achim are deja trailerul viitorului film: Jeanne Moreau citind public o secvență din *Visul lui Adalbert*. Și are și „binecuvîntarea” lui Jeanne Moreau pentru distribuirea lui Gabriel Spahiu în rolul principal; aceasta l-a văzut în calculator și l-a plăcut foarte mult.

Ce n-avea Hitler cu Mihai Viteazul

Una dintre cele mai dificile misiuni ale unui popor e să-și povestească trecutul. Mi-am mai dat încă o dată seama de lucrul ăsta urmărind, în cursul acestei săptămîni, o serie de șase documentare pe National Geographic. *Apocalypse: The Second World War* a fost lansat acum, cînd se împlinesc 70 de ani de la izbucnirea celui de-al doilea război mondial.

Seria prezintă momente importante din cei șase ani de conflicte sîngeroase, momente bazate pe documente-unice: filme realizate de amatori, martori ai evenimentelor din perioada respectivă. Adolf Hitler este

filmat de amanta sa, Eva Braun, în vacanțe și în momente de relaxare. Mai mulți partizani francezi sînt surprinși pe peliculă înainte de a fi executați de ocupanții naștiți. Debarcarea din Normandia se regăsește, în secvențe dramatice, grație unor corespondenți de război pe care normele jurnalisticilor de astăzi i-ar clasifica drept „ușor inconștienți”. Un Roosevelt muribund, rezemîndu-se de-o bară pentru a putea da noroc cu Stalin și cu Churchill, apare în momentele dinaintea semnării acordului de la Ialta; președintele Americii avea să moară peste

cîteva săptămîni. Maximul moment de trufie al lui Hitler de la începutul războiului este immortalizat în imaginile care ne prezintă aducerea pe teritoriul ocupat a vagonului de tren în care fusese semnată capitularea Germaniei în primul război mondial: aici avea acum să se semneze capitularea Franței. Toate secvențele dramatice ale războiului sînt tratate cu mijloacele de astăzi ale tehnicii, înfățișîndu-ni-se color și la o calitate incredibilă: zici, urmărind unele pasaje, că momentele au fost recreate astăzi, cu actori foarte buni.

Multe dintre mărturiile vizuale ale celui de-al doilea război mondial surprind atrocități. Imagini șocante, zguduitoare uneori, recompun o realitate pe care mulți dintre noi nu o pot percepe – firesc! – la adevăratele sale proporții: muniții de cadavre de la Auschwitz, doi băieți evrei din Ungaria plîngînd la intrarea în Birkenau, secvența mută cu cei șase copii ai Magdei Goebbels, uciși de mama lor înaintea intrării rușilor în buncărul lui Hitler din Berlin. Secvențele dramatice sînt dublate de un text excelent, citit fără patos: o

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

serie de documentare făcute în manieră anglo-saxonă, cu scenariști capabili să scoată, din cantitatea uriașă de date, un fir logic al tuturor momentelor mai mult sau mai puțin clare.

Mi-am amintit, urmărind cele șase episoade ale *Apocalipsei*, de manualul de istorie de clasa a XI-a, pe care a trebuit să-l citesc pentru admiterea la facultate: lecția despre Ștefan cel Mare avea vreo 40 de pagini, dintre care

jumătate erau ocupate cu redarea unor fragmente considerabile din *Apus de Soare*; cea despre Mihai Viteazul urmărea aceeași – scuzați-mi eufemismul! – strategie pedagogică. Rezultatul e că noi ne povestim istoria prin piese de teatru, „ei” sînt capabili să o înțeleagă. Diferența dintre istoria noastră și istoria lor e, pînă la urmă, ca diferența dintre dramaturgie și dramă.

LUNA „ENESCU”

Il Giardino Armonico au adus la București strămoșul clarinetului

După o săptămână de muzică contemporană care din nou nu și-a găsit locul în cadrul Festivalului „Enescu”, descoperim mult așteptata ediție a „Concertelor de la miezul nopții”. Aceasta a fost inaugurată vineri, 4 septembrie, cu *Vecerniile* lui Serghei Rahmaninov, lucrare prea puțin cunoscută de publicul din România și interpretată extrem de rar pe scenele românești de concert.

Valentina Băișan,
TVR Cultural

O lucrare greu de „digerat” și dificilă de interpretat. Însă prezentarea Corului Academic Radio și a Coralei Bărbătești Te Deum Laudamus a reușit să îi surprindă plăcut pe cei aflați în sală. Dacă publicul se aștepta să vadă și să audă doar o lucrare religioasă, a avut plăcerea să descopere cu surprindere și un concept scenografic original și reușit: pe un ecran au fost proiectate icoane și fresce, pe scenă s-a aprins o lumină și chiar s-au putut auzi clopote și o toacă pe întreg parcursul acestei monumentale lucrări. Un spectacol-concert inedit și reușit, care a stîrnit surprindere, ropote de aplauze și aprecieri din partea criticilor.

Însă concertul mult așteptat al sfîrșitului de săptămînă a fost cel semnat de Il Giardino Armonico, unul dintre cele mai performante ansambluri de muzică veche din Europa. O terapie prin muzică, sub bagheta lui Giovanni Antonini: aceasta a fost seara zilei de duminică, 6 septembrie! Epoca lui Vivaldi, Marini, Pisendel și Monteverdi s-a reconturat aievea în fața ochilor publicului, muzica Renașterii răsunînd

cald și delicat în sala mare a Ateneului. Am avut parte și de o surpriză rară. Pe lângă clavecin, lăută și blockflöte am putut vedea și asculta, pentru prima oară în România, un instrument de suflat din lemn ce vine din timpuri străvechi: *Chalumeau*. La prima vedere ai senzația că vezi un blockflöte în miniatură, dar că auzi sunetele unui clarinet. Este incredibil cum un instrument atît de mic poate să redea sunete atît de puternice și profunde. De fapt, *Chalumeau* este strămoșul clarinetului. Într-adevăr, construcția este asemănătoare cu a unui blockflöte, însă ancia simplă este cu siguranță a clarinetului! Doar opt exemplare originale mai există în prezent în întreaga lume și unul dintre ele a putut fi auzit la Ateneul Român în mîna lui Giovanni Antonini. Norocoși cei aflați în sală!

15-16 septembrie: Zilele Perahia

O altă surpriză a festivalului a fost revenirea în țară – după 20 de ani – a violonistei Clara Cernat, acompaniată de pianista Thérèse Dussaut. Pe scena Ateneului am ascultat lucrări

Violonista Clara Cernat a revenit în România după 20 de ani, acompaniată de pianista Thérèse Dussaut

interpretate cu aceeași tehnică impecabilă atît la vioară, cît și la violă: *Sonata Torso* de Enescu, *Tzigane* de Ravel sau *Sonata pentru violă în Fa major op. 11 nr. 4* de Hindemith, iată o „combinație” dificilă pentru un muzician de profesie violonist, care a dat dovadă de o stăpînire perfectă a ambelor instrumente pe întreg parcursul recitalului. Pentru Clara Cernat, întoarcerea în fața melomanilor din România a reprezentat o revenire caldă în familie, iar repertoriul propus în seara zilei de 7 septembrie a fost ales de artistă – așa cum chiar ea declară – din pasiune și dragoste pentru publicul bucureștean.

Zilele următoare s-au anunțat „incendiare” din punct de vedere al varietății concertelor de calitate: Lausanne Chamber Orchestra și Christian Zacharias revin în România într-o serie de trei concerte dedicate exclusiv lui Haydn. Academy of Saint Martin in the Fields și senzaționalul pianist Murray Perahia au susținut două concerte de excepție în zilele de 15 și 16 septembrie la Ateneul Român. Din păcate, Perahia nu și-a cedat drepturile de fixare pe suport audio-video, așa că evenimentele au putut fi ascultate de către melomani doar o singură dată în România.

CÎȘTIGĂTORII CONCURSULUI „ENESCU”

Prima săptămînă din cadrul Festivalului Internațional „George Enescu” s-a încheiat cu Gala Concursului. La această ediție, China, Rusia și Coreea s-au detașat cu cîte doi concurenți în marea Finală, interpreți care au și urcat pe podiumul premianților. Iată mai jos și lista cîștigătorilor:

Secțiunea Compoziție:

- » Premiul pentru Muzică de Cameră: QIAN SHEN-YING (China) pentru lucrarea *FENG LEI YING (Invocation of Wind and Thunder)*.
- » Premiul pentru Muzică Simfonică: LAM-LAN-CHEE (Hong Kong) pentru lucrarea *Mysterious Place*.

Secțiunea Vioară:

- » Premiul I: NADRZYCKI JAROSLAW (Polonia)
- » Premiul II: SHIN A-RAH (Coreea)
- » Premiul III: PALITSYNA NADEZDA (Rusia)
- » Premiul pentru cel mai bun acompaniator străin al Sonatelor pentru vioară și pian de George Enescu: TATIANA SIDOROVA (Rusia)
- » Premiul special pentru cea mai bună interpretare a unei sonate pentru vioară și pian de George Enescu: NADRZYCKI JAROSLAW (Polonia)

Secțiunea Pian:

- » Premiul I: TEBENIKHIN AMIR (Kazakhstan)
- » Premiul II: KHACHIKYAN VIOLETA (Rusia)
- » Premiul III: AN JONG DO (Coreea)
- » Premiul special pentru cea mai bună interpretare a unei sonate pentru pian de George Enescu: ILYA RASHKOVSKIY (Rusia)

Corul Academic Radio și Corala Bărbătească Te Deum Laudamus

Cristian Teodorescu: Medgidia, orașul de apoi

Medgidia, orașul de apoi poate fi, la scară redusă, oricare dintre orașele mici de provincie, iar perioada istorică acoperită, zece ani de zbucium politic, e de asemenea valabilă – ca dimensiune și consecințe – pentru întreg teritoriul țării. Romanul,

alcătuit din 103 povestiri, ceea ce se întâmplă pentru prima oară în literatura română, este o savuroasă colecție de „istorii” individuale profilate pe fundalul agitat al anilor '40 din secolul trecut. Volumul este în curs de apariție la Editura Cartea Românească.

– fragment –

Semn de belșug

Parcă numai cârciumii ar fi avut Fănică pînă atunci, așa îi dobzea pe chelneri și le spunea bucătăreselor ce să gătească! Coana Virginica amuțise de admirație. Încă nu-i venea să creadă că restaurantul gării din Medgidia era al lor. Fusese ca un vitez. În ziua cînd cîștiga-se licitația, Fănică dăduse un banchet cu șampanie, bașca șperțuri grase și licitația propriu-zisă. Se ambiționase domnul Stelian cel care ținea restaurantul, pînă a început Fănică să ridă spre el, cum făcea la pocher. Se duseseră pămîntul din baltă, casa, juma din brutărie și pentru restaurant nu cumparaseră nici măcar o lingură. Înainte de banchet Fănică îi trimisese o telegramă lui Pascu, băcanul din Fetești, și se pusese pe băut. Domnul Stelian ciocnise un pahar cu el și dăduse să plece: „De-aia am făcut noi România Mare, băi țărane, ca s-o luați voi?!”. Fănică îl luase de braț. Cu cît voia să vîndă mobilierul restaurantului? Să știe că-i dă foc și nu i-l vinde lui!, zice domnul Stelian. „Ți-l cumpăr eu, nene Steliene, și-i dăm foc împreună! Eu aduc mese și scaune de la București!”. Cu asta îl înmuiașe cît să-i cumpere sifoanele și tejgheaua de tablă zincată, care era

comandă specială și avea și trăgător de bere. Cînd au ajuns ei a treia zi la Medgidia, meșterii tocmiți de Pascu începuseră să fătuiască restaurantul, să arate mai ca la București și între clasa I și clasa a II-a să nu fie decît deosebirea de preț, plus la clasa I, cîteva dichisuri, să vină aici și lumea bună din oraș, să discute la un pahar. Și pe peron, la trenurile care opreau doar cît să ia locomotivele apă, băieți cu covrigi, turtă dulce și limonadă. Printre meseriași se fiția omul cel mai bine plătit dintre ei, care nu făcea nimic. Era, lasă-l în pace, Virginio, domnul Seruzi arhitectul, care i-a pus să strice ferestrele, ca să le lărgească. Fănică nu se băga peste el, o singură dată i-a spus că el nu voia să facă aici chiar un restaurant de lux. Italianul l-a amenințat că-l lasă baltă, încît, ca să-l îmbunzeze, Fănică l-a învățat cîteva secrete ale pocherului. Impresionat, domnul Seruzi, cartofor ghinionist, i-a împins de la spate pe meșteri și, în aceeași bani, i-a pus să înrămeze în pereți oglinzile care aveau să facă din restaurantul gării cel mai mare local din Medgidia. Cu o săptămînă înainte de redeschidere, Fănică se duse la Constanța, după chelneri și o bucătăreasă. Într-o cârciumă din port l-a descoperit pe Ionică, cel care îi servise, sub numele de Jacques, pe călătorii din Orient Express, pînă

s-a plîns de el o franțuzoaică că îi făcuse o propunere incalificabilă. Ionică a acceptat să lucreze cîteva luni în restaurantul lui, dar cu condiția ca el să-i aleagă pe ceilalți chelneri. Iar în ziua de dinaintea inaugurării, i-a destăinuit lui Fănică regulile de pe Orient Express, ca să știe și el ce să ceară personalului. Bucătăreasa era o ardeleană rotunjoară care gătea dumnezeiește, cînd nu se îmbăta criță. Inaugurarea ar fi trebuit să fie pe 9 noiembrie, dar coana Victorița nu fusese de acord. Fănică, 9 e cu ghinion. Pregătiseră mesele, puseseră sticlele de vin și de șampanie pe rafturile din spatele tejghelei și se culcaseră pe saltele în camera din spate împreună cu chelnerii și cu bucătăreasa. La 3 noaptea, bucătăreasa a început să țipe că se mișcă pămîntul. Iar în restaurant au început să explodeze sticlele de șampanie. Fănică a sărit din somn și a tras-o năuc pe Virginica de mîna în restaurant. Căzuseră sticlele de pe rafturi, iar una dintre oglinzile de pe pereți se făcuse țandări. „Mă omule, ne-a lovit Dumnezeu că deschidem cârciumă!” „Fugi, fă, de-aici. Țsta e semn de belșug!” Dimineață, telegraful gării anunța că la București se prăbușise hotelul Carlton.

Raul binefăcătorul

Slujba nu putea începe. Din curtea bisericii, se auzea o tot mai necuviincioasă zarvă. Cine nu încăpuse înăuntru, și erau mulți, protesta și cerea ca defunctul să fie scos în curte. Cei care își găsiseră loc în biserică încă de dimineață începuseră să se împotrivească. Slujba trebuia ținută înăuntru, nu în curte. Cei trei preoți veniți să slujească la căpătușii lui Raul Barbălată dădeau din colț în colț. După slujbă urmau discursurile și un marș pios al legionarilor pînă la cimitir. Se uitau la domnul Caludi episcopul, care aștepta în strană alături de soția sa. Episcopul stătea cu ochii în gol. Primarul nu zicea nici el nimic. Domnul Stelian, șeful legionarilor, care venise fără doamna lui, le-a făcut semn preoților să țină slujba în curte. Apoi a ordonat, răsunător: „Zece camarazi la catafalc!”. Îmbrăcați în cămășile lor verzi, camarazii și-au făcut loc prin mulțime. Patru dintre ei au luat sicriul pe umeri, iar ceilalți șase au pornit

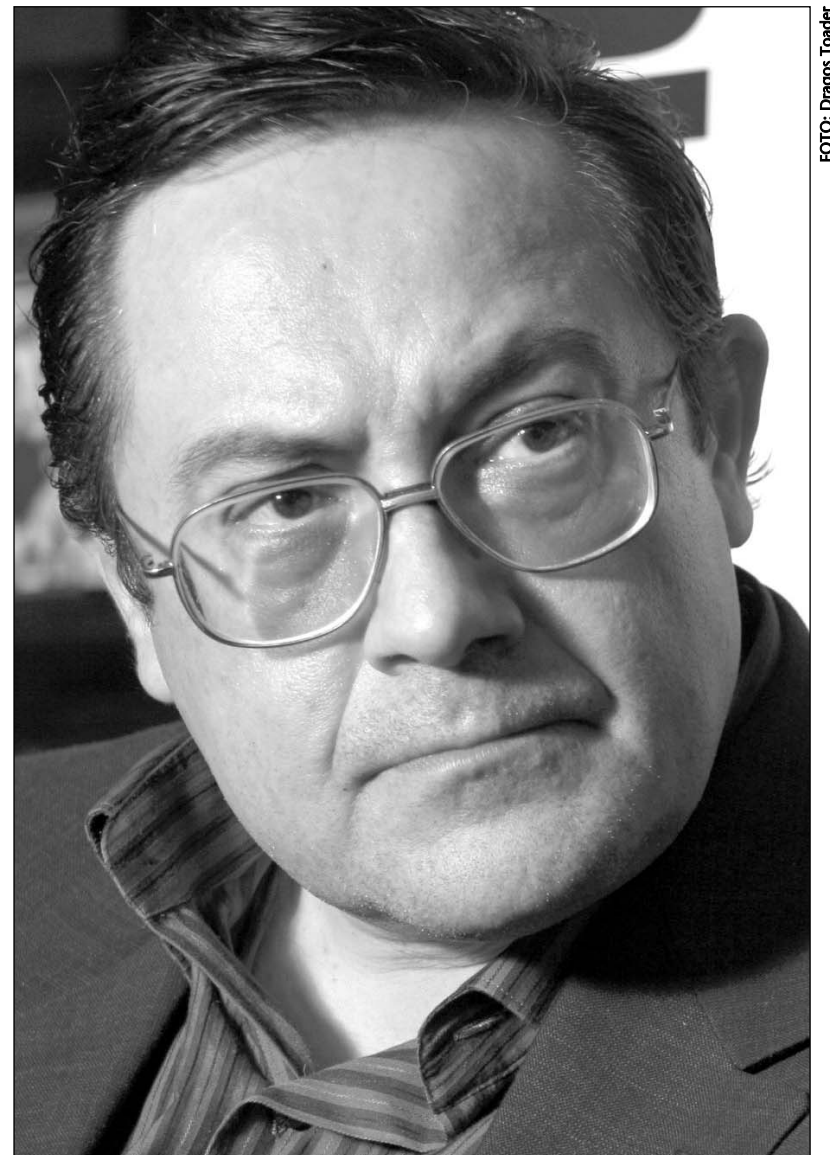

FOTO: Dragoș Toader

cu catafalcul spre ieșire. În fruntea lor, Stelian le făcea cărare numai din priviri, deși protestele șoptite nu încetaseră.

Cînd el a apărut în ușa bisericii, urmat de camarazii cu sicriul pe umeri și de cei care duceau catafalcul, în curte s-a auzit un vuiet de mulțumire.

Profesorul Raul Barbălată era de mulți ani primarul spiritual și edecul cultural al orașului. Singurii care-i puteau aprecia erudiția erau preotul bisericii ortodoxe, imamul, profesorul Tase și librarul. După un doctorat magna summa cum laude la Sorbona, Raul se întorsese în oraș, în loc să se stabilească la București, cum făcuseră ceilalți fii scriitorilor ai Medgidiei. Colabora cu articole și poezii la Gîndirea domnului Nichifor Crainic, citise în cenaclul domnului Lovinescu care îl remarcase, dar socotise, dintr-un tineresc elan, că misiunea lui era să ridice orașul în care se născuse la rangul

de capitală spirituală a Dobrogei. Ținea conferințe la Constanța și la Tulcea și se ducea în Cadrilater să întetească șovăielnică flacăra a românismului. Asociația lui culturală, „Cugețul Dobrogei”, avea filiale chiar și la Cernavodă și la Babadag, localități mărunte, unde se ducea măcar o dată pe an la șezători cu intelectualii. Refuzase să intre în vreun partid și cînd Nicolae Iorga îl invitase la București să-l cunoască și-i oferise prefectura județului îi mulțumise onorat, dar nu se simțea în stare să învingă, domnule prim-ministru, corupția din administrație și nu era dispus să intre în rîndurile corupților. Atunci fusese marile lui moment. Doi ani mai tîrziu, cei mai mulți dintre membrii filialelor asociației sale culturale îmbrăcașeră cămașa verde a legionarilor și își consumau energiile spirituale în marșuri și în tabere de muncă în folosul comunității și al popularității Căpitanului. Barbălată nu-i urmase, deși

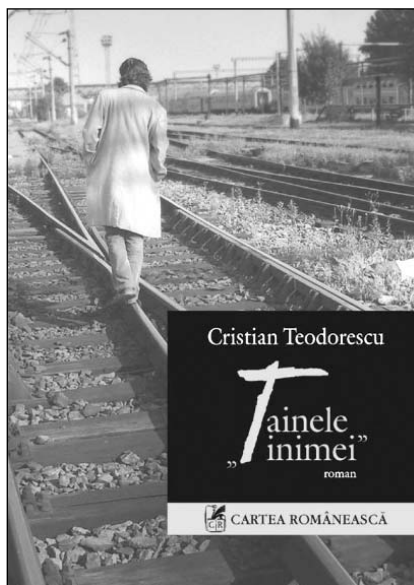
CARTEA

În decorul unui orașel de provincie care devine, în logica ficțiunii, un fel de centru al Lumii se „filmează”, cu maximă acuitate/fidelitate a imaginii, memorabile secvențe din vremea Războiului, a rebeliunii legionare ori a ocupației sovietice. Mersul implacabil al Istoriei se reflectă – amplificat pînă la teroare sau, după caz, pînă la grotesc – în oglinda „istoriilor personale” ale oamenilor din Medgidia.

„De dragul fiecărei povești în parte, care poate fi citită separat de celelalte, m-am gîndit să scriu acest, totuși, roman transformînd obișnuitele capitole în povestiri de sine stătătoare. Așa că puteți începe să-l citiți de oriunde. Dinspre sfîrșit înapoi, cei mai nerăbdători, de la început, dar cu sărituri peste așa-numitele capitole de umplutură, cei care vor ca romanele să nu treneze și de la cap la coadă, cei care vor să citească un roman ca pe un roman, chiar dacă e alcătuit din peste o sută de povestiri care le pot încurca obișnuințele de lectură și care, nu mă îndoiesc, se vor întreba ce mi-a venit să scriu un roman din piese detașabile. Cînd l-am recitat, povestire cu povestire, mi-am dat seama că nu l-aș fi putut scrie altfel, chiar dacă aș fi știut ce mă așteaptă scriind un asemenea roman care începe și se sfîrșește de o sută de ori, cu fiecare poveste în parte, și continuă după fiecare dintre ele, pînă la ultima”, spune Cristian Teodorescu.

AUTORUL

- » Cristian Teodorescu s-a născut pe 10 decembrie 1954, la Medgidia, pe atunci raion în Regiunea Dobrogea. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din București în 1980. Este redactor al „Academiei Cațaven- cu”.
- » Debută în 1981 cu o povestire în revista „Tribuna”, iar editorial în antologia *Desant 83* (Editura Cartea Românească, 1983). În 1985 îi apare volumul de povestiri *Maestrul de lumini* (Cartea Românească) care îi aduce Premiul de Debut al Uniunii Scriitorilor, Premiul UTC și Premiul Fundației „Liviu Rebreanu”. În 1988 publică romanul *Tainele inimei* (Cartea Românească), premiat de Academia Română în 1990, iar în 1991, *Faust repovestit băieților mei, Petre și Matei* (Editura Alex). Publică un nou volum de proză scurtă, *Povestiri din lumea nouă*, în 1996 (Editura Rao), și obține Premiul USR. Urmează alte două volume de povestiri, *Îngerul de la benzinărie*, în 2002 (Editura Paralela 45), *Maestrul de lumini și alte povestiri*, în 2004 (Editura Curtea Veche).
- » În 2005, reeditează *Tainele inimei* la Editura Cartea Românească.
- » Traduceri ale povestirilor sale apar în antologii de proză scurtă în Olanda, Rusia și Statele Unite.

prietenul lui, Caraeni, îi transmisese oferta personală a Căpitanului de a li se alătura. Raul înțelegea nerăbdarea și nemulțumirile tinerilor din asociația lui care vedeau în politică drumul cel mai scurt între aspirațiile lor personale și săltarea mai iute a județului. Dar dacă el n-avea încredere în căile politicii, ce era să facă? Înființase „Cugetul Dobrogei” cu gândul că intelectualii și tinerii studioși, care se formau și care puteau face parte din orice partid voiau ei, vor găsi astfel o cale de a-și pune mințile laolaltă pentru propășirea județului. Barbălată nu era mason, cum credeau mulți din oraș. Nu era nici socialist mascat, cum spuneau legionarii, pentru a-i scoate cu desăvârșire de sub influența lui pe membrii asociației. Era în schimb convins că în Dobrogea și în țară era nevoie ca oamenii cu idei să discute și să se înțeleagă, pe deasupra politicii, asupra viitorului de urmat. După părerea lui Raul nu mai era timp de pierdut. Cu o săptămână înainte începuse un turneu prin filialele asociației, cu un automobil închiriat. Cei câțiva fideli care-i rămăseseră la Tulcea îl întrebaseră dacă n-ar fi fost mai bine să meargă și el împreună cu legionarii. Barbălată nici să n-audă: acești tineri nu-i făceau o impresie bună! Deși începuse să se întunece, s-a urcat în automobil și a pornit spre Medgidia. Soarta l-a ajuns cu vreo doi kilometri înainte de intrarea în oraș. Mașina a intrat în șanț și s-a răsturnat. Șoferul, care a recunoscut că adormise la volan, a scăpat cu câteva julituri și cu obrazul tăiat de geamul parbrizului. Lui Barbălată i s-a răsucit fața la ceafă, altfel era neatins, că stătea în spate.

După ce s-a încheiat slujba, domnul Stelian a ținut un discurs despre binefăcătorul spiritual al orașului. Dacă n-ar fi fost acest accident nedrept, marele nostru concitadin ar fi acceptat să fie îndrumătorul de suflet al singurei mișcări care voia o Românie ca soarele sfânt de pe cer! În timp ce-l asculta, judecătorul de instrucție l-a întrebat în șoaptă pe șeful de post Pomenea dacă nu cumva șoferul automobilului era legionar. Polițistul a

dat din cap că da. Când s-au terminat discursurile și dricul orașului a fost tras în curte, camarazii au deshamat caii și au trecut în locul lor, ajutați din spate de alții care împingeau dricul spre cimitir. Si toți cântau „Sfintă tinerete legionară”.

Clauzele contractului

A doua zi după ce a deschis restaurantul, Fănică s-a dus la plimbare pe jos, prin oraș. Era după-amiază, frig și plo-uase. Pe strada principală, cam pustiu. Polițistul Pomenea care își făcea rondul, niște ciini, o căruțașă cu lemne, câțiva copii care se întorceau de la școală și un bărbat în costum de vânător, într-o birjă. Hotelul Traian, prăvălii mici, o farmacie, două brutării la câteva sute de metri distanță una de cealaltă, primăria, sala de baluri și de întruniri a orașului, două circumi, judecătoria, un atelier fotografic, încă un hotel, geamia, iar printre ele case și mai așa și mai pe dincolo. În deal, cartierul turcilor, cu case fără ferestre la stradă. Tot în deal, singuratic, un imobil lung, „La Chelu”, iar în vale, barăcile regimentului de infanterie. Fănică aflase dinainte de a veni în oraș și de casa-vagon de pe deal și de regiment. „La Chelu” funcționa un bordel cu două compartimente. Unul pentru ofițeri, cu intrarea prin spate, iar celălalt pentru soldați, prin față. În această primă expediție a lui în Medgidia, Fănică voia să găsească o casă cu chirie ieftină pentru el și ai lui, cu tot cu chelneri și bucătărese. Ochise una de lângă gară, dar domnul Tudorică, șeful gării, îi spusese să-și ia gândul de la ea. Proprietărea era o nebună. Casa era nelocuită de mulți ani, totuși n-avea ferestrele sparte și nici ușile forțate. Aici fusese sediul primului comandant al regimentului și al ofițerimii exilate în acest nenorocit țîrg turcesc, după Războiul de Independență. Nu mai știa nimeni cum și de cine fusese ridicată casa, dar moștenitoarea ei avea aproape același nume ca al maiorului Scipion, actualul comandant al regimentului, o chema Scipione. Toți cei care încercaseră să închirieze casa pînă atunci fuseseră respinși de

proprietară, fiindcă nu-și putea lăsa casa pe mîna oricui.

Cînd s-a întors de la plimbare, Fănică i-a trimis o telegramă cu răspuns plătit doamnei Scipione. În locul răspunsului, peste trei zile, s-a dat jos din trenul de prînz, de la București, doamna Scipione însăși, îmbrăcată în mare doliu. O însoțea un țîrcodel care îi căra geamantanul, îmbrăcat tot în negru și cu o voce subțire, de cast-rat, care vorbea în locul ei: „Cine e Teodorescu Ștefan care vrea să discute cu doamna Maria Scipione?”. Fănică era în restaurant cînd țîrcodelul a pus această întrebare, dar s-a făcut că nu aude. A luat-o prin spate și i-a ieșit în întîmpinare pe peron Scipioan-cei: „Distinsă doamnă, plecaciuni respectuoase, nu mă așteptam să veniți în persoană!”. Văduva i-a cerut să-i cheme o birjă pentru a străbate cei o sută de pași dintre peronul gării și hotelul Traian și l-a rugat să-l găsească și pe omul ei, să-i ducă geamantanul la hotel. Fănică a intrat în restaurant și i-a spus țîrcodelului ce să facă. Apoi s-a întors la văduva Scipione și a invitat-o în restaurant, la o gustare. Ea să fi avut atunci vreo 40 de ani, iar Fănică la cei 35 ai lui, galanton, cu ochi albaștri cu care putea promite orice, a ținut-o la masă și cu o supă de pui și cu o friptură pentru o doamnă venită de la drum, înghețata nu v-o recomand, dar o clătită flambată, scumpă doamnă? Contractul de închiriere l-au semnat seara, în doi, în camera ei de hotel, după peste trei ore de negocieri. Mai tîrziu, chiar și cînd avea în oraș prieteni devotați și de cuvînt, Fănică nu le-a spus decît că o văduvă coaptă nu se lasă convinsă imediat. Vreo doi ani după aceea, Fănică s-a tot dus la București să mai discute cu ea anumite părți litigioase ale contractului. Dacă întîrzia, venea după el, trist și de neînduplecat țîrcodelul văduvei: „Doamna Scipione intenționează să denunțe contractul cu dumneavoastră, domnule Teodorescu”. Cînd îl vedea în restaurant pe comisarul proprietăresei, coana Virginica nu mai avea liniște: „Du-te, Fănică și vezi ce mai vrea nebuna!”.

Radio România Cultural
vă invită la spectacolul multimedia

EU, EUGEN IONESCU!

scenariu literar de Rodica Mandache

cu participarea actorilor:
**Alexandru Repan, Marcel Iureș,
Rodica Mandache, Marius Manole**

un spectacol realizat de **Mihai Lungeanu**

**sâmbătă 12 septembrie,
ora 20.30**

Piața Festivalului „George Enescu”

transmis în direct de TVR Cultural

Radio România Cultural
cultural.srr.ro

Partener media: **Suplimentul
CULTURA**

Povestitorii de la Șosea – lecturi publice la MTR
Joi, 17 septembrie, ora 19.00, la Clubul Țăranului

Povestitorii de la Șosea

invitați: Răzvan Petrescu și T.O. Bobe.

moderator: Marius Chivu, redactor la *Dilema Veche*

Sponsor:
Fundatia Horia Rusu

Parteneri:
Clubul Țăranului, Cocor Media Channel

Parteneri media:
24-Fun, Radio România Actualități, Radio România Cultural, RFI, Smart FM, Porț.ro, Hot News, Observator cultural, LiterNet, Suplimentul de cultură

BĂI EFEMERULE!

PLATFORMA
DANSULUI
CONTEMPORAN

17-20
09/2009

Den, Perjovechi

DIRIJORUL ȘI FLAUTISTUL GIOVANNI ANTONINI, LIDERUL ANSAMBLULUI IL GIARDINO ARMONICO

„Muzica barocă are succes, da

Muzicienii de la Il Giardino Armonico, renumitul ansamblu de muzică barocă invitat în cadrul Festivalului „Enescu” la București, au interpretat pe 6 septembrie, pe scena Ateneului Român, timp de două ore, lucrări din Vivaldi, Monteverdi, Conti, Caldara, Marini, Pisendel, Weiss și Ferrandini, alături de solista Marie-Claude Chappuis. Artiștii au fost de trei ori

rechemați pe scenă. Fondat la Milano în 1985 de Luca Pianca și Giovanni Antonini, ansamblul Il Giardino Armonico interpretează muzica secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. În funcție de cerințele fiecărui program, grupul reunește de la 3 la 35 de muzicieni, instrumentiști de calibru, absolvenți ai școlilor europene de muzică.

muzicală. Apoi, câteodată, se întâmplă ca în spatele unei lucrări aparent nu foarte interesante, printr-o muncă de tălmăcire a culorilor și dinamicilor, așa cum spuneti dvs., să descoperi bogății nebănuite. Asta este tipic muzicii italiene de secol XVIII, în care partea necrisă, inexistentă în partitură, este enormă, spre deosebire de muzica germană. Dacă ne gândim la Bach, totul este scris, mai puțin dinamica. În creația italiană, muzica este adesea stenografică. Aici intră în scenă interpretul, iar asta este partea cea mai incitantă pentru creativitatea unui grup așa cum este Il Giardino Armonico.

...varianțe din ce în ce mai rapide, poate mai spectaculoase decât ar trebui să fie...

Exact. Trebuie să existe un motiv, o justificare, o necesitate profundă. A face lucrurile diferit doar de dragul varietății și fără să știi de ce e total inutil.

Aveți o colaborare specială cu Cecilia Bartoli, înnoită în această toamnă cu lansarea unui dublu album, Sacrificium. Ați obținut împreună un premiu Grammy, cu 10 ani în urmă, pentru albumul Vivaldi. Cum s-a dezvoltat această colaborare atât de plină de energie?

Proiectul Vivaldi de acum 10 ani

GIOVANNI ANTONINI

Interviu realizat de Marius Constantinescu, TVR Cultural

De obicei, grădinile sînt concepute fie pentru roadele pe care ni le dau (fructe, verdețuri, ierburii aromate), fie pentru încîntarea privirii (flori, arbori, tufe). Cînd a început Il Giardino Armonico să își facă simțit parfumul în lumea muzicală?

Originile sînt destul de îndepărtate. Nucleul inițial datează din 1985. Eram doar trei muzicieni, un trio format dintr-un blockflöte (instrumentul meu), un clavecin și un violoncel. Imediat ni s-a alăturat Luca Bianca la theorbă și la lăută. Așa, încetul cu încetul, Il Giardino Armonico a crescut. Activitatea cu adevărat importantă începe în jurul anului 1990. La bază, ideea era de a avea un grup cu mai mult sau mai puțin aceeași muzicieni, pentru a dezvolta un limbaj și o idee interpretativă comune.

Pirotehnie, cascade de sunete, extravaganta – cam asta așteptăm de la un ansamblu de muzică barocă. În schimb, dvs. și Il Giardino Armonico ne-ați propus la București o serie de piese interiorizate, meditative...

Programul a fost gândit în jurul a două piese vocale: *Il Pianto della Madonna* de Claudio Monteverdi și *Il Pianto di Maria* de Giovanni Battista Ferrandini, un compozitor destul de puțin cunoscut astăzi, dar care a scris această muzică de mare valoare, mult timp atribuită lui Händel. În realitate, nu-i aparține lui, ci acestui Ferrandini. Cred că a fost o surpriză pentru mulți din public. Compoziția este foarte interesantă. În jurul acestor doi piloni am concentrat lucrări instrumentale unite de același specific. Cele mai cunoscute sînt, probabil, *Sonata* și *Simfonia Al Santo Sepolcro* de Vivaldi, două adagii și o fugă. Ambele au acest titlu puțin enigmatic, care completează tema Patimilor, trăite și văzute cu ochii și prin suflul Fecioarei Maria.

Această temă, a Sfintului Mormînt, a fost una dintre preferatele compozitorilor din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea?

Cu siguranță. Pentru un compozitor, apropierea de un asemenea subiect oferea

soluții foarte interesante din punctul de vedere al scriiturii muzicale. Atît *Il Pianto della Maria*, cît și compoziția lui Monteverdi sînt piese foarte dramatice, contrastante. Se poate spune chiar că, dacă ar fi avut un text profan, lucrarea lui Ferrandini ar putea fi o scenă dintr-o operă. Pentru un compozitor, din perspectivă dramatică, tema este foarte stimulată.

Aș spune că muzica barocă, fie ea italiană, franceză, germană sau engleză, e una dintre cele mai ușoare căi pentru a apropia de genul clasic un public poate mai puțin obișnuit, mai ales tineri. Această fascinație pe care o exercită are de-a face cu mai mult decît dinamismul, viteza, spectaculosul imediat?

În mod cert. Muzica barocă prezintă cele mai diverse aspecte, de la cele... superficiale, imediate, pînă la cele cerebrale, investigative. Probabil că tocmai această bogăție de aspecte atrage publicuri diverse. Să ne gândim, în plus, la muzica lui Vivaldi, care este foarte atractivă și ca durată. Un concert de Vivaldi durează 10-12 minute, ceea ce îl apropie foarte mult de ritmurile moderne.

Dă senzația unei foarte mari libertăți această muzică. Vă oferă luxul improvizăției?

Absolut. Acest fapt e evident în basul continuu, adică în acompaniamentul bazat doar pe linia indicată, în care armonicile țin de modul propriu al interpretului. Chiar și instrumentul protagonist, vioara sau flautul, în anumite adagii, are posibilitatea de a se juca, de a glisa în funcție de notație. Aspectul acesta e fascinant într-adevăr și este foarte stimulant pentru interpretul de azi.

Eu, personal, cînd aud numele IL GIARDINO ARMONICO, mă gîndesc imediat la un coș în care, exact ca în tablourile lui Arcimboldo, se amestecă forme, gusturi, specii și, mai ales, sonorități diverse, dar bine proporționate. Cum alegeți repertoriul pentru a vă păstra prospețimea ca grup?

Sînt mai multe modalități. Evident că ținem cont, în primul rînd, de valoarea

Și cum faceți, cînd vine vorba de hit-uri, cum ar fi Anotimpurile lui Vivaldi, să găsiți o cale nouă,

personală, poate chiar nemaiauzită pînă atunci?

Îmi puneți o întrebare la care nu m-am mai gândit. Originalitatea nu trebuie căutată cu orice preț. Ați amintit de *Anotimpuri*. Noi le-am cîntat mult în anii 1995, 1996 și 1997, ani în care a fost disponibilă și înregistrarea noastră. Atunci a fost vorba, într-adevăr, de o noutate, de o lectură diferită. Cu siguranță însă, nu ne spunem niciodată: „Hai să facem ceva neapărat original!”. Pur și simplu, aceste lucruri se nasc din muncă susținută, inclusiv pe lucrări mai puțin cunoscute. Aceeași abordare s-a făcut simțită și în *Anotimpuri*, iar rezultatul, așa cum spuneti, a fost într-adevăr original. Din păcate, aud azi în muzica barocă interpretări care sînt originale în mod forțat și care nu se potrivește neapărat compozițiilor...

a fost ideea Ceciliei Bartoli. Ea a ales ariile, ea a conceput identitatea acestui album și a concertelor care i-au urmat. Nici măcar nu a fost vorba de foarte multe discuții. Ne-am înțeles aproape instantaneu. E o cîntăreață italiană care se apropie cu mult dramatism de această muzică. Și vocea ei e plină de culori, de *pianissimi*. A fost un schimb de sensibilități foarte fructuos. După acel disc și după concertele adiacente, nu am mai lucrat pînă anul acesta, cînd ne-am reîntîlnit. A fost ca și cînd timpul nici nu ar fi trecut. Am făcut acest album nou, *Sacrificium*,

- » Dirijor și flautist, conduce ansamblul baroc Il Giardino Armonico din 1989.
- » Este membru fondator al ansamblului, alături de care a apărut ca dirijor, solist la flaut și flaut oblic baroc.
- » A obținut Premiul Grammy în anul 2000 ca dirijor pe înregistrarea pe CD *Vivaldi Album*, realizat împreună cu Cecilia Bartoli pentru Decca.
- » Colaborează frecvent cu Kammerorchester Basel, alături de care a întreprins numeroase turnee și a realizat înregistrări.
- » În ianuarie 2004 și decembrie 2005, la invitația lui Sir Simon Rattle, Giovanni Antonini a dirijat Berliner Philharmoniker și a cîntat alături de ansamblu ca solist, cu lucrări din perioada barocă și clasică.
- » În octombrie 2006 a dirijat *Ascanio in Alba* de Mozart la Teatro La Scala din Milano, unde s-a întors pentru a dirija *Nunta lui Figaro* de Mozart și *Alcina* de Händel.

NICO: ar rămîne o nișă“

axat pe repertoriul marilor castrați din Settecento...

...acesta este sacrificiul!

Exact! Cred că a ieșit mai bine chiar decât *Vivaldi*.

Chiar așa?

Așa aș spune. Evoluția noastră este vizibilă în toate sensurile, inclusiv cel uman. Reîntîlnirea a fost foarte interesantă. Mîine (7 septembrie – n.r.) vom fi la Napoli, pentru a prezenta acest CD, la Caserta, în celebrul palat regal.

Vă e ușor să treceți în planul doi cînd întîlniți celebrități ca *Bartoli* și să vă transformați în acompaniatori?

Cred că da. Depinde de intenții. În muzica vocală, partea cea mai importantă îi revine solistului. Cu toate acestea, și la *Vivaldi*, și la *Sacrificium*, Il Giardino Armonico reprezintă mai mult decît niște acompaniatori. E ca un joc de ping pong, dacă îmi este permisă

comparația. Orchestra e în plan secund, acompaniază de multe ori, dar nu e un acompaniator pasiv. Cred că exact asta și-a dorit și *Cecilia* atunci cînd a apelat la noi, ceea ce ne bucură mult.

Cînd ascult arii precum *Agitata* da due venti din *Griselda* sau *Zeffiretti* che sussurate din *Farnace*, scriitura muzicală pare perfectă, aproape ca o sculptură de marmură care nu ar putea fi altfel decît... așa. Ce îi conferă barocului muzical această dimensiune impecabilă?

Eu aș spune că, din contră, în interpretare nimic nu este perfect. Ați citat două arii. De ce nu vă gîndiți că ar putea fi cîntate chiar și mai bine de atît? Fascinația interpretării muzicale e aceea de a se putea regenera, de a găsi mereu ceva nou sau diferit, mai bun sau mai rău! Asta menține vie creativitatea muzicienilor și a interpreților. Perfectă nu cred că este decît muzica scrisă. *Clavecinul bine temperat* de Bach e perfect. Interpretarea chiar nu ar trebui să fie. Tocmai asta e frumusețea. Am terminat un concert, sînt satisfăcut, mîine încerc din nou, poate schimb ceva. Asta ne păstrează spiritul ductil. Altfel, e un drum lent spre moartea creativă... Pe de altă parte, cred că este și o caracteristică a muzicii italiene. Creația din Settecento, dar și din Ottocento, se folosește de mijloace variate, dar foarte simple, foarte directe. Perfecte, așa cum spuneți, într-un anumit sens. E, întrucîtva, opusul muzicii germane, în care formulele sînt foarte complexe. E suficient să ne gîndim la Bach, care ajunge la un nivel maxim, folosind soluții mai cerebrale. Muzica italiană, de multe ori prin doar două terțe, cu o mișcare extrem de simplă, cu o linie melodică ghicită, obține un efect de mare emoție. Perfect, se poate spune.

Putem popula grădina noastră cu păsări, altfel spus cu instrumentele muzicale. Cum intrați în posesia instrumentelor vechi, le împrumutați din muzee sau chiar le cumpărați?

Trăim într-o epocă în care instrumentele antice sînt copiate. Există mulți fabricanți moderni de instrumente de suflat, dar și de

coarde, chiar dacă, în cazul acestora, muzicienii preferă să cînte pe cele originale, de la 1700. Calitatea lor nu poate fi egalată sau depășită. În ceea ce privește instrumentele de suflat, azi nivelul e foarte înalt și se poate face performanță. Acum 30-40 de ani a fost momentul în care a început acest proces de reproducere și s-a mers în paralel cu instrumentele originale. Azi, ele sînt din ce în ce mai rare. Vă dau exemplul meu. Un blockflöte vechi e greu de folosit, pentru că poate să nu fie într-o condiție perfectă. Instrumentele sînt foarte delicate.

Pe lîngă trecut și legendă, ambele închise în lemnul unui instrument de epocă, ce îl diferențiază pe acesta de unul contemporan, bine executat?

Greu de spus... Un instrument de suflat suferă variații destul de importante din momentul în care a fost fabricat și pînă azi. În grupul nostru avem un fagotist care cîntă numai pe instrumente originale, de secol XVIII. Are foarte multe...

Și cum le găsește?

E un căutător! Sigur că îmi arată diferențele între unul și altul. Instrumentele antice au un suflet. Fiecare e ca o persoană cu trăsături care mai de care mai diferite. Copiile de azi sînt toate la fel, mai mult sau mai puțin. Instrumentele au același sunet. Poate mai bun, din punctul de vedere al eficienței, dar parcă lipsește ceva. Nu știu dacă e patina timpului sau vreun secret al fabricanților din Settecento, care nu aveau mașinăriile atît de perfecționate și de precise de care dispunem noi. Pe atunci, fabricarea unui instrument se baza pe gest. Tehnic, e adevărat, dar un gest al mîinii, pînă la urmă. Rezultatul tehnologiilor de azi e, cam peste tot, același.

Pare absolut enorm acest patrimoniu al barocului muzical. Mai sînt încă lucruri de descoperit?

Aș spune că da, cu o mențiune însă. Nu toate sînt compoziții de redescoperit, pentru că nu aparțin neapărat acestui patrimoniu al muzicii de... consum. Gîndiți-vă că exista și atunci muzică de consum, dar la un nivel extrem de elevat. În operă, în mod cert, mai sînt sute de creații care așteaptă să fie cunoscute. Mai sînt și în muzica instrumentală. Cu cît mergem mai în urmă, spre secolul al XVII-lea, cu atît sînt mai multe de descoperit. Pe de altă parte, mai sînt de găsit chei noi de interpretare și pentru muzica pe care o cunoaștem deja. Mă gîndesc tot la creația din Seicento, unde partea nescrisă în partitură e foarte cuprinzătoare, deci trebuie găsite soluții cît mai variate pentru a o interpreta.

„NU E VREO DEZONOARE SĂ INTERPRETEZI CONCERTELE BRANDENBURGICE“

Ansamblul Il Giardino Armonico este condus de Giovanni Antonini

Un grup de muzică barocă poate face o mare carieră ținîndu-se departe de marile hit-uri, cum ar fi *Anotimpurile*, despre care vorbeam mai devreme?

Cred că da, însă ar trebui să vedem ce înseamnă „o mare carieră”. Muzica barocă are mult succes, dar rămîne o nișă. Noi, la un moment dat, am decis să nu mai cîntăm *Anotimpurile*, nu pentru că nu ne plăceau, ci pentru că simțeam că nu mai avem nimic nou sau diferit de spus. Pînă acum ne-a ieșit, am reușit să rămînem la același nivel, propunînd publicului lucruri diferite. Răspunsul la întrebarea dvs. este: da. E nevoie însă de alte lucruri de făcut, în locul hit-urilor. Și chiar și acestea se pot cînta fără probleme. Nu e, în nici un caz, vreo dezonoare sau vreo neplăcere să interpretezi *Concertele Brandenburgice*!

Vivaldi, mai ales, *Bach*, *Haendel*, *Telemann*, *Lully*... Există compozitori, poate mai puțin cunoscuți, pe care Il Giardino Armonico ar vrea să îi aducă în prim-plan?

Mai degrabă aspecte puțin cunoscute ale unor compozitori. L-ați amintit pe *Telemann*, un autor foarte interesant, care nici pînă azi nu a fost înțeles cu totul. S-ar putea să merg prea departe, dar zic că și în muzica lui *Haydn* (un compozitor arhicunoscut) sînt aspecte care trebuie redescoperite, mai ales în simfoniile așa-numite *Sturm und Drang*, perioada de mijloc. Au rămas lucruri de demonstrat chiar și în aceste piese celebrissime, ceea ce mi se pare mai interesant decît să găsești partituri inedite. Sînt lumini noi pe care le putem proiecta pe un repertoriu deja cunoscut.

Și în operă?

Anul viitor vom face pentru prima dată o operă de *Vivaldi*, *Ottone in*

villa, iar eu aș vrea să ne apropiem de *Rossini* cu instrumente originale. S-au făcut deja *Beethoven*, *Schubert*, cam tot secolul al XIX-lea...

...și *Bellini*...

Da, corect. Cu el a început re-explorarea secolului al XIX-lea italian. De altfel, de *Bellini* s-a apropiat un alt grup italian. Poate că și Il Giardino Armonico are ceva nou de spus în această zonă. E important să găsim cîntăreții și provocator să reconstituim suflul antic, sonoritățile, spiritul. Pentru mine, *Rossini* reprezintă cea mai... italiană muzică, și în bine, și în rău. Un grup italian poate face diferență.

Există concurență printre grupurile de muzică barocă?

Aș spune că nu. E încă loc pentru toți. Sigur, știm și ascultăm ce fac ansamblurile „concurrente”. În Italia avem 3-4 grupuri cunoscute și cu o identitate foarte puternică. Nu simt o competiție.

Am vorbit în tot acest interviu despre o... grădină. Ne putem gîndi la o grădină engleză, romantică, liberă, un pic sălbatică, sau la una franceză, ordonată și geometrică la maximum, sau la una spaniolă, amintind de sinuozitățile și de exotismul maur. Ne putem gîndi, nu în cele din urmă, la o grădină italiană, căreia îi lipsesc florile, dar care are din belșug jocuri de apă, clar-obscur, iluzie și fantezie. Cum este însă o grădină armonică?

Ar fi greu să ne definim în acest sens... Ați spus-o foarte frumos dvs.: iluzie, joc, teatralitate. Barocul e sinonim cu teatrul. Noi sîntem, în principal, un grup instrumental, ca atare căutăm contrastul, culoarea, tot ceea ce concurează spre această impresie de teatral într-o compoziție instrumentală.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARUFragment ca un
poem feroviar

Emil Brumar: Am stat mult timp lângă calea ferată. La Merișani, când locuiam într-un canton, liniile treceau pe-alături, ducând uneori, către Curtea de Argeș, trenul regal... Apoi la Belcești, unde taică-meu era șeful haltei. Acolo îmi plăcea „linia moartă”! Era o linie pe care se depozitaseră vagoane de diferite feluri, de marfă, chiar de persoane, însă stricate. Șurubăream prin frîne, scoteam piese ciudate, îmbibate cu păcură, mă lăfăiam pe băncile scorjite de soare, îmi plăceau osiile care aveau un soi de capace metalice... Și mai târziu, medic, la Dolhasca, la o barieră, trenul trecând la vreo cinci metri de odaia cu motani somnolenți și dulapuri uriașe... Mereu am vrut să scriu un soi de *Poeme feroviare*, ba chiar am și reușit de vreo câteva ori. Cîntarele C.F.R. din spatele gării, semafoarele, macazurile, terasamentele de piatră ale liniilor, traseele de lemn prinse solid în buioane cu ghivent...

Uneori, mă duceam la gară luînd-o pe traverse, mărind pasul de la una la alta, cu ochii în forfota terasamentului: gîngăni, buruieni țîșnite la întîmplare, obiecte pierdute între liniile lucioase, infinite...

Veronica D. Niculescu: Buloane cu ghivent, traverse și buruieni țîșnite la-ntîmplare... În gara din Merișani, aceeași gară, probabil cu treizeci de ani după dumneavoastră, stăteam și eu pe băncuța de pe peron, păzind un arsenal întreg de undițe, mulinete, genți cu momeli, tot așteptîndu-l pe tata. Eram băiețelul lui cu codițe blonde. Partida de pescuit urma numai după ce-și rezolva treburile – era într-o delegație. Îmi amintesc corcodușele, o cutie de conservă plină cu apă – cea mai mare captură, soarele la apus și digul abrupt, arsurile de pe umeri și pe mama dojenindu-ne aspru seara târziu, și mai ales sentimentul prîțos de a fi complicele tatei în ceva nepermis, delicios...

E.B.: Am impresia că gările, peroa-

nele, trenurile mixte trecînd, trecînd, trecînd... cu geamurile pline de fețe zîmbitoare de femei tinere... pavilioanele C.F.R., cantoanele, barierele cu cîte o ceferistă stînd cu fanionul galben, înțepenită, gravă, gînditoare... toată atmosfera asta îmbibată de mîrosul acariilor, al impegaților cu șepci vajnice și paletă, roșie pe-o parte, verde pe cealaltă, biletele pierdute, măturate, sălile de așteptare răcoroase, cu iz de harbuz crăpat, sobele gigante din ele, zgomotul perforatorului de la casele cu ghișee strîmte... totul... multe... multe... sînt deja un poem! „În gară la Merișani/ Cad castane din castani/ Și am patruzeci de ani!” Am fost pe acolo mai târziu, deja matur, venind de la Curtea de Argeș. Cantonul în care am locuit pe la 4-5 ani mi s-a părut minuscul, înghesuit lîngă un pod de fier pe sub care curgea un rîu subțire, firav...

V.D.N.: Toate locurile dragi ale copilăriei ne rămîn mici, numai timpul acela se lărgește la infinit.

E.B.: Am stat, cred, un an la Merișani. Nu eram încă de dat la școală, dar ca să nu rămîn singur acasă, mama mă lua cu dînsa, mă foiam în bancă și ascultam cum predă la clasa întîii! Timpul, cu adevărat, părea să fie mai lung. Am văzut și trăit atîtea acolo!

V.D.N.: Cred că există o vîrstă magică: aceea de 5 ani! Tot timpul mi s-a părut așa, că e o întregă viață în vîrsta aceea, dinainte de școală, cu ochi mari, cu nări lărgite, cu degete dornice să cunoască și mai ales cu o memorie precisă, ca o lupă. Ah, și libertatea deplină. Îmi amintesc că eram mîndră de vîrsta mea chiar atunci, cînd o trăiam, eram mîndră că sînt mezina familiei, în înfumurarea mea mi se părea un merit! Vedeam ce înseamnă un an în plus în „ogînda” surorii mele, mai mare cu numai un an (dar ce mare e anul în copilărie!) și știam precis: nu e bine să crești, nu, nu.

Poeme pe cer,
cadavre în pivniță

Pablo Neruda avea o vorbă: răstoarnă orice piatră în Chile și imediat vor năvăli afară vreo cinci poeți... Nu cred să existe sau să fi existat vreodată un scriitor care să urască atît de pătimăș, de sincer, lumea literară și, prin extensie, pe cea a culturii, cum o face Roberto Bolano. Poate Gombrowicz...

Bogdan-Alexandru Stănescu

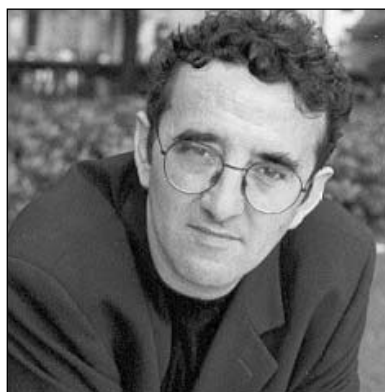
Troțkist, socialist, anarhist, dependent de heroină, Bolano și-a petrecut întreaga tinerețe și maturitate într-o frondă care, pînă la urmă, l-a și omorît. Se crede că hepatita C care l-a făcut să-și piardă ficatul s-ar fi tras de la acele pe care le-a împărțit cu alți tovarăși de suferință. A fost un sprijinitor înfocat al regimului Allende pentru ca, ani mai târziu, să tune și să fulgere împotriva lui Isabel Allende și a establishment-ului literar. A fost spălător de vase, gunoier, poet, pînă la nașterea primului copil, cînd s-a hotărît să scrie proză pentru a lăsa o moștenire cît de cît substanțială. Mișcare ce i-a reușit, numai că după ce a trecut pe lumea cealaltă. Cu doar șase săptămîni înainte de moarte (ultima festă pe care i-a jucat-o viața a fost că în momentul morții se afla foarte sus pe lista de transplant), figuri precum Vila-Matas l-au declarat cel mai important scriitor sud-american al generației sale. După moarte, lumea anglo-saxonă l-a

descoperit datorită splendidei edituri americane New Directions. Bineînțeles că succesul a adus cu sine mutarea la Farrar, Straus & Giroux, cît și înregimentarea operei pe listele unui important agent literar.

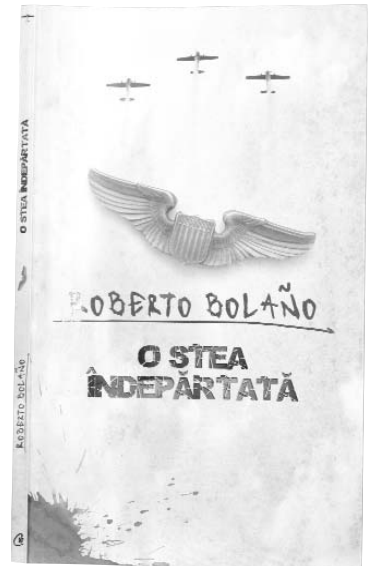
O stea îndepărtată își are punctul de pornire într-o altă carte a lui Bolano, una dintre creațiile care i-au făcut pe critici să-l compare cu Borges, *Literatura nazistă în America*. Carte dedicată lui Pierre Menard, reconstruiește demersul lui Borges, numai că aduce în plus nelipsita implicare politică a lui Bolano: o serie de personaje fictive, scriitori de extremă-dreapta din cele două Americi, ale căror povești se învîrt în jurul unor personaje reale, precum Allen Ginsberg... Inventînd acești scriitori naziști, Bolano nu face altceva decît să parodieze mediul stîngist în care și-a petrecut tinerețea.

Scriitura lui Bolano lasă
un sentiment apăsător

O stea îndepărtată reprezintă prelucrarea și dezvoltarea ultimului capitol din *Literatura nazistă în America*: e o odă grotescă, o anulare tragică a propriei vieți. Așa cum Bolano ridiculiza, în *Nocturnă în Chile*, ipocrizia mediului

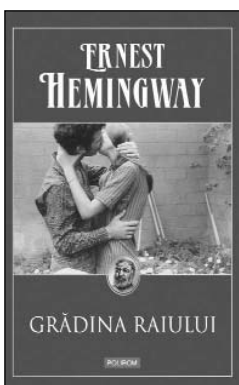
» **Cu doar șase săptămîni înainte de moarte (ultima festă pe care i-a jucat-o viața a fost că în momentul morții se afla foarte sus pe lista de transplant), figuri precum Vila-Matas l-au declarat pe Roberto Bolano cel mai important scriitor sud-american al generației sale. După moarte, lumea anglo-saxonă l-a descoperit datorită splendidei edituri americane New Directions.**

literar, punînd sub lupă un preot membru al juntei militare, aici distruge, în mai puțin de 200 de pagini, mediul efervescent al cenaclului literar, tinerețea petrecută între *creatori*. Falsitatea, din nou grotescul, penibilul celui mediu sînt catalizate de prezența unui personaj ciudat, poet mediocru, asasin, fotograf (care folosește propriile victime ca modele), aviator, inventator al unei noi forme de poezie (cea scrisă cu fum, pe cer), în fine, părinte al unei mișcări de avangardă.

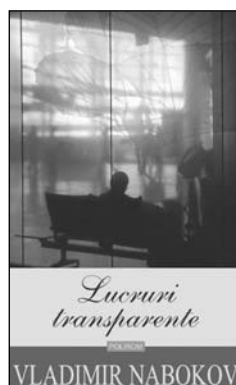
„Mai toți cei care mergeau acolo vorbeau mult: nu doar despre poezie, ci și despre politică, despre călătorii (pe atunci, nimeni nu-și închipuia ce avea să urmeze), despre pictură, despre arhitectură, fotografie, revoluție

SEMNAL

Ernest Hemingway, *Grădina raiului*, traducere din limba engleză de Ionuț Chiva, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Ernest Hemingway»”, Editura Polirom, 240 de pagini, 32.95 lei

Publicat prima oară în 1986, la 25 de ani după moartea scriitorului, romanul *Grădina Raiului* s-a bucurat de un succes senzațional, ajungînd aproape imediat pe lista bestsellerurilor din acea perioadă. Îmbinînd într-o manieră încîntătoare scenele încărcate de erotism, pasaje descriptive și reflecțiile asupra artei scriiturii, *Grădina Raiului* abordează una dintre temele predilecte ale literaturii universale: pierderea inocentei. Romanul relatează experiențele dezastruoase ale unui tînăr cuplu american din anii '20, scriitorul David Bourne și soția sa, Catherine, aflat într-o lună de miere prelungită pe Riviera franceză. Căsnicia lor se destramă treptat pe măsură ce comportamentul sexual al lui Catherine devine tot mai excentric și jocurile erotice practice de cei doi – tot mai periculoase, culminînd cu crearea unui triunghi sexual împreună cu Marita, o tînără bogată întîlnită într-o cafenea, de care ambii soți se simt atrași.

Vladimir Nabokov, *Lucruri transparente*, traducere din limba engleză și note de Anca-Gabriela Sirbu, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Vladimir Nabokov»”, Editura Polirom, 176 de pagini, 27.95 lei

Penultimul roman (1972) al lui Nabokov este dedicat, o dată în plus, puterii evocatoare a memoriei. „Lucrurile transparente” la care se referă titlul sînt, de fapt, oglinzi ale trecutului, mai mult decît ferestre spre acesta, căci ceea ce caută eroul romanului, „Hugh [Person]”, un tip nu prea rafinat din punct de vedere sentimental și nici un Personaj foarte bun”, este doar o iluzorie epifanie. Centrată în jurul a patru călătorii, toate avînd efecte dramatice, ale protagonistului din America sa natală în Elveția, acțiunea romanului, cu amestecul de intrigă polițistă și un aparent interes pentru senzațional cunoscute din alte cărți ale lui Nabokov, este doar un pretext pentru o țesătură densă de aluzii literare și culturale, polemici deghizate și acrobații lingvistice.

și lupte armate: lupta armată care avea să ne înlesnească drumul spre o viață nouă într-o epocă nouă, dar care pentru cei mai mulți dintre noi era un vis sau, mai bine zis, cheia care deschidea poarta viselor, singurele pentru care, de altfel, viața merită trăită. Și cu toate că aveam o idee destul de vagă asupra faptului că foarte adesea visele se prefac în coșmaruri, nu ne păsa deloc. Aveam vârste cuprinse între șaisprezece și douăzeci și trei de ani (eu aveam optsprezece) și aproape toți eram studenți la Facultatea de Litere, în afară de surorile Garmendia, care studiau psihologie și sociologie, și de Alberto Ruiz-Tagle, care, după cum el însuși susținuse la un moment dat, era autodidact.

Aceasta e perioada fericită a narațiunii, intrarea în coșmar, în coșmarul istoriei: sînt anii guvernului Allende, urmați de perioada de coșmar a regimului Pinochet. Aici povestea devine autobiografică, dat fiind că, asemeni naratorului său, Bolano a stat pentru o scurtă perioadă în închisoare, de unde a fost eliberat de doi foști colegi de liceu, deveniți gardieni. O figură aparte în grupul de tineri poeți, Alberto Ruiz-Tagle, autodidact declarat, despre care se spune că va revoluționa poezia chiliană, deși poemele sale nu prea anunță așa ceva, simbolizează ororile regimului Pinochet: poet, asasin și personaj misterios, colaborator al revistelor neo-naziste din ambele Americi, va sta la baza dispariției celor două surori Garmendia. Contrapunct coșmaresc la paginile de relativă inocență din începutul cărții: surorile Garmendia fac obiectul iubirii mai mult sau mai puțin secrete a naratorului. Odată cu instaurarea juntei militare, acesta e obligat să părăsească țara, punct din care începe o adevărată poveste polițistă cu iz literar. Ruiz-Tagle își schimbă numele în Carlos Wieder, membru al aviației chilienne, erou „descoperitor” care zboară pînă în Antarctica. Își continuă totuși cariera literară, folosind avioanele pe care le pilotează pentru a scrie versuri pe cer, versuri oarecum asemănătoare sloganelor futuriștilor italieni. Va anunța chiar și o expoziție fotografică în propriul apartament, unde

apar diverse personalități din topul regimului. Expoziția însă nu face altceva decît să releve ororile regimului. Dispărut din nou, va fi urmărit prin intermediul poemelor pe care le publică în revistele neo-naziste, pentru a fi prins de narator, împreună cu un antologic detectiv, lîngă Barcelona. Prins și ucis, bineînțeles.

Ceea ce această cronică nu va reuși să arate niciodată este sentimentul apăsător pe care-l lasă scriitura lui Bolano, felul în care ascunde în propria

carne pasaje spre infern. Trecerea din normalitate în oroare se face cu atîta subtilitate, încît de multe ori te întorci, dai pagina înapoi, pentru a înțelege unde și cînd s-a făcut această trecere. Dar, dacă ne gîndim puțin, cam așa e și modul în care lucrează istoria.

Roberto Bolano, *O stea îndepărtată*, traducere de Alina Cantacuzino, colecția „Byblos”, Editura Curtea Veche, 2008

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Mircea Bănescu

ADIO, ARME

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 20.00

Cu George Onofrei și Anca Baraboi

Cronică de familie

Apărut, fragmentar, în „Viața Românească” și în „Gazeta literară”, exact în timpul călătoriei de documentare a lui Petru Dumitriu în Cehoslovacia și R.D.G. (ianuarie-februarie 1960), pe parcursul căreia scriitorul va depăși Cortina de Fier, *Proprietatea și posesiunea* va mai vedea lumina tiparului abia în 1991, odată cu ediția de la Dacia îngrijită de Geo Șerban. Un roman memorabil, perfect construit și articulat pe o tematică la antipodul celei realist-socialiste, a rămas astfel necunoscut, timp de trei decenii, publicului larg.

Fără scene explicit sexuale și fără termeni luați din așternut

sau din closet pentru a fi aruncați în pagină, romanul este de o tensiune erotică aproape insuportabilă. Prozatorul o întreține cu finețe psihologică și o remarcabilă artă compozițională. Avem tot o cronică de familie – un fragment din ea –, în care cronicarul este unul dintre fiii Ionescu (cel mai inteligent și mai ascuns), iar familia...

Familia e compusă dintr-o mamă frumoasă și aprigă ca o matroană corsicană; un tată placid și obedient, „Președintele”, zdrobit de ironiile nevastei pe care continuă s-o divinizeze; și niște copii ale căror caractere se vor evidenția treptat; și halucinant.

Capul familiei și cheia romanului este mama temperamentală și dominatoare, măcinată de o boală de nervi care a și făcut-o să accepte mezialianța cu un țăran ambițios, ajuns președinte de tribunal județean.

Totul se învîrtește în jurul ei, la distanța pe care tot ea o fixează. Cristian, mezinul frumos și bun, este iubit cu o patimă cvasi-incestuoașă. Erasmus, băiatul discret, prea discret, e interpelat și bruscat frecvent, fără menajamente materne. Valentina, care, plecată la școli, nu apare decît evocată, este stoarsă, cînd vine, de noutăți și apoi ignorată total de mama iubitoare. Filip, adolescentul genialoid și amoral, e studiat cu o mîndră, dar tot rece curiozitate. Iar

Sebastian, fire mai unghiulară și fiu mai apropiat sufletește de ridicolul tată, e de-a dreptul detestat.

Pe acest butoi cu pulbere stă paradisul domestic al loneștilor, asupra cărora frumoasa și pasionala *mater* își exercită dulcea ei teroare. Războiul al doilea mondial ce stă să înceapă va aduce scînteia declanșatoare a dramei și accelerația evenimentelor din interiorul ei. Cu bună intuiție artistică, Petru Dumitriu implică Istoria mare în cadrul intim al celei private, oricum condamnată, aceasta din urmă, la un parcurs similar și un deznodămînt inevitabil. Practic, războiul comprimă temporal și scurtcircuitează dramatic ceea ce, într-o atmosferă de *belle*

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

epoque, s-ar fi acumulat și consumat mai lent.

În primă instanță, măcelul mondial este o nesperată șansă, pentru toți frații, să-și ia lumea în cap, să evadeze de lîngă fusta doamnei Ionescu. Sebastian fuge de-acasă și se înrolează pe front, Filip pleacă în Italia, pentru a-și face o carieră de pictor, iar Erasmus și Cristian vin să studieze la Altfurt, în patria filosofiei și a muzicii. Unii pleacă, alții vin, în funcție de amplasamentul lor față de cel

ce derulează povestea picantă a tuturor.

Înainte de a pleca în lungul său exil occidental, Petru Dumitriu oferă așadar României Socialiste un roman de moravuri decadente, impecabil construit și scris, cu profunzimi de mare proză și cu certe valențe cinematografice. Cum deja știm, cadoul romancierului a fost refuzat; mai exact, luat și aruncat în pivnițele nefrecventabile ale literaturii noastre postbelice.

Merită să-l recuperăm de acolo.

Fantasmemele cinematografiei

Astăzi soluțiile literare diferă de cele cinematografice. Relațiile dintre literatură și cinematografie au fost însă mult discutate de-a lungul timpului, creînd numeroase controverse: Care sînt legăturile dintre cele două arte? Ce asemănări există între munca unui scriitor și cea a unui regizor? Ce influențe exercită cele două limbaje, literar și cinematografic, unul asupra celuilalt?

Literatura, și mai ales romanul, continuă să ofere subiecte interesante atît regizorilor, cît și scenariștilor. Unele ecranizări au devenit cu timpul celebre și chiar mai apreciate decît textele de la care au plecat. Sînt considerate valoroase acele producții cinematografice care reușesc nu doar să adapteze opera literară, ci și să o recreeze.

Virginia Woolf spune în articolul „The Cinema” din 1926 că cinematografia are nevoie de literatură, fiind mereu în căutare de noi subiecte: „So many arts seemed to stand by ready to offer their help. For example, there was literature. All the famous novels of the world, with their well-known characters,

and their famous scenes, only asked, it seemed, to be put on the films”.

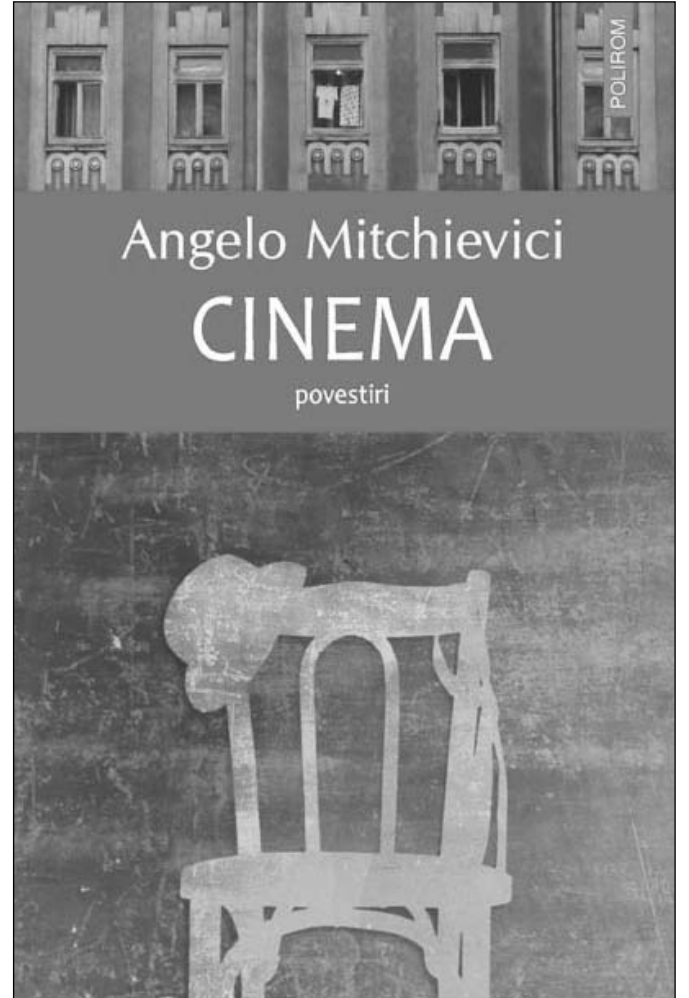
Scriitorii de cinematografie, cum au fost numiți mulți dintre romancierii latinoamericani ai boom-ului din anii '70, fascinați de lumea filmului, și-au dat la un moment dat seama că cinematografia are anumite limite și că literatura este un mediu mult mai bun pentru a se elibera de propriile fantasme. Literatura dispune de mijloace prin care reușește să spună pe larg, și cu mai multă intensitate, lucruri pe care cinematografia nu le poate exprima decît vizual. Acest lucru îl descoperim și în volumul de povestiri al lui Angelo Mitchievici.

Cele zece texte, zece „scriituri cinematografice”, pun în evidență tocmai aceste avantaje ale literaturii în raport cu cinematografia și ale celei dintîi de a utiliza un sistem de comunicare ficțional mult mai creativ. Numai dacă ne gîndim la modalitățile perceptive și senzitive, cum ar fi cea auditivă sau olfactivă, care ia uneori locul descrierii vizuale.

Realism magic

Fiecare dintre povestirile lui Angelo Mitchievici, ca orice text cinematografic, pleacă de la o imagine vizuală. Prima povestire, care dă și titlul volumului, are în centru imaginea unui bă-

trîn în mijlocul sălii de cinema, unde actorii „îi fac cu ochiul” de pe pînză: „James Dean se opri o clipă și el înțelese că ezita. Se uita în direcția lui, dar nu știa dacă îl văzuse sau dacă, văzîndu-l, dorea să-i spună ceva”. Imaginea lui James Dean bîntuie peste tot, dar ceea ce îl interesează pe protagonistul din „Cinema” nu sînt cuvintele, „îi plăceau mai mult tăcerile”. Realismul magic este vizibil prezent nu numai în „Cinema”, cît și în celelalte nouă povestiri. Prezența cînelui Troleibuz (nu i se putea da un nume mai potrivit) și apropierea dintre cei doi amintesc de un alt „cuplu”: bătrînul Salamano al lui Camus și cîinele său.

Decorul povestirilor lui Mitchievici este adesea Bucureștiul vechi, „orașul blestemat, plin de atîtea amintiri amare” de care vorbește Mateiu.

Angelo Mitchievici, *Cinema*, colecția „Ego. Proză”, Editura Polirom, 2009, 29.50 lei

TREI RĂSPUNSURI DE LA ANGELO MITCHIEVICI

„Imaginile sînt adevărații proiecționiști ai filmului prozei”

Ce imagini vizuale v-ar veni în minte dacă ar fi să vorbim despre punctele de plecare ale celor 10 povestiri din Cinema?

Sînt cîteva, și cititorul le poate găsi și singur în volum. Ca și madelainele lui Proust, ele nu au o importanță în sine, important este către ce conduc ele, nu ce „gust” au. Aceste imagini sînt adevărații proiecționiști ai filmului prozei, în sine nu reprezintă nimic, poate doar locuri în sala de cinema care nici nu poartă un număr măcar.

Care ar fi limitele cinematografiei în comparație cu literatura și în special cu romanul?

În concertul baroc al cinematografiei, literatura (proză, dramă, poezie), dar și teatrul, pictura, muzica, arhitectura sînt invitate să participe, de la naștere cinema-ul este o artă sinestezică. Unii regizori subliniază acest aport într-o direcție sau alta, făcînd din anumite scene adevărate tablouri de gen, alții urmărind nota simfonică spre care deschide un cadru. Regizorii ruși precum Nikita Mihalkov sau Tarkovski, printre mulți alții, deschid filmul spre poezie, iar majoritatea regizorilor americani sînt epici. Mi se pare însă mai interesant ce se întîmplă cînd cinematografia intră în literatură pentru că ideea de mișcare în roman pe un traseu vizual este alta. Dacă încerci să compari un roman cu ecranizarea lui realizezi imediat că ai timpi diferiți, un roman prin lectură se derulează pe un interval mai lung și la capătul lui nu

poți spune că-l „vezi”, ca întreg, părțile își păstrează cumva autonomia lor. Imaginea are acest avantaj de a „vorbi” direct, uneori subliminal. Este poate ușa pe care aș dori să intru dinspre cinema spre proză, cea a imaginilor, însă nu cele care realizează ca în romanul realist minunate tablouri de gen, ci acele imagini fluorescente, intermitente ale reclamei ca imagine obsedantă, soporifică uneori, dar al cărei conținut dispăre prin repetiție, imagini care absorb totul în jurul lor. Ceea ce numai romanul poate spune este lectura, la lectură imaginile nu sînt date, ci se formează pe ecranul minții, al imaginației fiecăruia dintre noi, iar viteza de derulare e alta, ca la vechile pick-up-uri, 15, 33, 45, discul de obicei îți indică și viteza potrivită. Literatura emite pe frecvența ei care este aceea a unui timp mai lent, al așteptării, al meditației, al întreruperilor, și nu în ultimul rînd al imaginilor care înflorește nu pe retină, ci în spa-

tele ei; îndeosebi este viteza imaginației noastre care ne oprește uneori din lectură ca să continue ea partitura. Cînd am simțit nevoia să oprim un film pentru a face loc imaginilor noastre? Lectura se cere oprită acolo de unde ai dori să continui tu.

O întrebare despre Fizionomiile decadenței: cum este receptat astăzi Mateiu?

Mateiu știe să călătorească în timp, eu am încercat să-l redau sensibilității afine care mi se pare că o reprezintă estetic vorbind decadențismul. Ca toți marii prozatori, Mateiu știe să iasă din timpul său către obsesiile și complexele care articulează o cultură în partea ei de umbră, în partea ei misterioasă, și totodată să aparțină timpului său, un timp spectral ca o imagine decolorată de vreme.

Pagină realizată de Bogdan Romaniuc

Endgame... but the show goes on!

Rumoarea despre noul album se întetise. Niște demo-uri scăpaseră din studio, iar într-un concert al turneului „Killing Road” cântaseră o piesă întregă, perfect masterizată. Hai, exagerez despre masterizare, dar ce pot afirma? Sînt fan Megadeth, nu mă ascund în păpușoi! Dați-mi voie să mă prezint fericit ascultînd nebunia de sunete ce păstrează energia elementară a rockului autentic.

Dincolo de simpla exhibare de forță, Dave Mustaine are donquijotismul să continue lupta cu sistemul. Prin „sistem” el înțelege, cît se poate de explicit, angrenajul politic american, ale cărui stupidități le blamează fără menajamente. Mă prefac, din simpatie și părținare, că nu observ ceea ce alții poate vor taxa drept ipocrizie: Mustaine a devenit chiar el parte a sistemului. Dar nu cel politic, numai cel showbiz!

Și pe bună dreptate! Personajul are toate calitățile unui rock-star, probabil și defectele inerente. Mai presus de ele, mi se pare că posedă necesarul de bun-simț care deosebește artistul autentic de fanfaron. Privirea permanent deschisă la evoluția societății e alt semn, ce poate fi simptom sau sindrom al celui care trăiește arta la o temperatură vecină cu boala. Demonii de care zice, într-un interviu recent, că a scăpat, se pot regăsi în fațetele muzicii de pe acest nou disc, intitulat *Endgame*. Răutatea, în sens bun, cu care construiește pasajele vocale, duritatea secției ritmice, asprimea solourilor de chitară, standardul înalt stabilit în chestiunile tehnice (discul sună al naibii de bine) etc., etc. Abordarea stilistică unitară, asemănătoare primelor cinci-șase discuri, ar putea fi considerată stagnare. Dar cine le-ar imputa celor de la AC/DC că de peste trei decenii cîntă la fel? Sau celor de la Rolling Stones că bat de-un secol aceeași monedă rhythm-and-blues? Megadeth (adică Mustaine, fiindcă el înseamnă Megadeth) și-a conturat o marcă singulară, o imagine proprie, a câștigat o notorietate ce nu mai necesită atestare din partea vreunui for(um). Afară poate de

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Rock-n-Roll Hall of Fame, unde Mustaine așteaptă, încrezător în pronia divină, să fie inclus.

E doar o problemă de timp să se întîmple asta. Pînă atunci, alte albume n-au nevoie să adauge valențe artistice noi genului de rock numit speed-metal, în care Megadeth este nava-amiral. Poziție atestată și de plasarea lui Dave pe locul 1 în clasamentul chitariștilor de metal-rock (într-o carte numită *The 100 Greatest Metal Guitarists*, scrisă de Joel McIver, autor al multor volume referitoare la domeniul muzical despre care vorbim aici). Merită consemnată reacția lui Dave la citirea listei: cînd vede că este situat înaintea celor doi chitariști de la Metallica, el mulțumește lui Dumnezeu! Prietenii, vorba reclamei, știu de ce: de cînd Dave a fost dat afară din trupa ce pare azi expresia deplină a rockului, dorința de revanșă l-a motivat permanent. Iar Mustaine a obținut

mai mult decît năzuia în cele mai negre momente ale disperării sale. Titlul de cel mai bun chitarist metal-rock poate fi contestat sau nu. Discurile Megadeth nu pot fi șterse din arhivele casei de producție, care le re-editează periodic în condiții tehnice bune, nici mesajul lor din conștiința celor care le-au ascultat cum și cînd trebuie.

Cei mai înfocați fani Megadeth sînt în Argentina, țară unde dictatura n-a pîrjolit spiritul civic, așa cum s-a petrecut la noi. Nici la noi nu lipsesc admiratorii spiritului contestatar tip Mustaine. Sînt puțini, comparativ cu fanii altor formații, dar de cea mai bună calitate morală. Nu se îmbracă în „țoale”, nu-și lasă plete, nu-și pun lanțuri sau brățări. Dar știu să asculte, să simtă, să înțeleagă, să discute. Detestă politicianismul și încearcă să schimbe ce nu merge în societate. Prin vot, nu cu armele. Naivitate sau credință în democrație?

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

VEDERI DE VACANȚĂ:

Cu gîndul și ochii la viorile lui Chagall și Arman...

Dacă la acest început de septembrie, în Provence-ul colorat, cu miros de mare și cîmpuri de lavandă, melomanul nu este prea răsfățat cu concerte, muzica nu lipsește în nici un caz din ambianță. Unde te întorci, un muzeu Chagall, un altul Picasso te re-aduc, îți sugerează, îți luminează ochii cu muzica penelului și a cărbunelui pe pînză sau hîrtie și compensează sărăcia senzorială a muzicii propriu-zise, limitată la zgomotul nesfîrșit, la concurența cu valurile mării, al cicadelor ce se împerechează.

Despre viorile lui Chagall, inclusiv cea a violonistului pe acoperiș, s-a scris mult și la fel de colorat asemenea scenelor din pînzele Muzeului omonim de la Nisa sau a *Vieții* de la Fundația Maeght, la Saint Paul de Vence. În vecinătatea Fundației am descoperit însă alte „viori”, în felul lor și ele splendide, ale unui plastician contemporan, membru al curen-

tului lansat în anii '70, al *Noului Realism*.

Arman (concentrat al numelui real, Armand Fernandez) face parte, alături de César, Nikki de Saint-Phale și Christo, dintr-un grup de artiști despre care se spune că sînt moștenitorii Pop Art-ului american, suprarealismului lui Magritte și ai filosofiei lui Marcel Duchamp. Sub mina acestor artiști, se scria într-o prezentare găsită la o galerie unde sînt expuse spre vînzare, în vecinătatea celebrii Fundații Maeght, la Saint Paul de Vence, obiectele vieții curente, ale societății, vai!, prea de consum a timpului prezent sînt deturnate, distorsionate, comprimate. Nu pînă la a-și pierde totuși prima înfățișare și funcționalitate, așa cum o mărturisesc viorile lui Arman, ale căror imagini le atașez pe o vedere către melomani, cu salutări amicale dintr-o vacanță...

TOP CARTE

- 1** **Amintiri și povești mai deochiate**
Neagu Djuvara
Editura: Humanitas
- 2** **Jurnal 2003-2009**
Oana Pellea
Editura: Humanitas
- 3** **Epoca de aur pentru copii**
Ștefan Constantinescu
Editura: Institutul Cultural Român
- 4** **Confesiunile unui cafegiu**
Gheorghe Florescu
Editura: Humanitas
- 5** **101 ponturi de bază în fotografia digitală**
Michael Freeman
Editura: Litera Internațional

Radio România Muzical
prezintă
Un instant. Jorge Luis Borges
omagiul Argentinei muzicale

Analia Selis - voce
Răzvan Suma - violoncel
Julio Santillan (Argentina) - chitară
Mihaela Teleoacă - recitator

Muzica: Julio Santillan
Versuri: Jorge Luis Borges

Duminică, 13 septembrie, ora 20:30
Piața Festivalului „George Enescu”
Intrarea este liberă

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.srr.ro

http://www.supliment.polirom.ro/

Suplimentul DE CULTURĂ
Saptaminal de cultura
Editura Polirom

EXCLUSIV ONLINE:
Știrile SDC

Zilnic, cele mai proaspete știri din cultură

Cu Nașul la videotecă

Dragoș Cojocaru

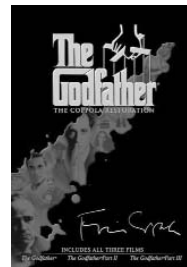
Poate vă amintiți că, în numărul trecut, vorbeam de colecția „celor mai bune 100 sau 1.000 de filme din lume” pe care, sînt absolut sigur, mulți visează să și-o achiziționeze. Dacă vă pasionează subiectul, atunci pregătiți banii, iată ceva ce nu trebuie ratat. În nici un caz.

Este vorba de *Nașul (Trilogia)*, ediția de colecție pe cinci DVD-uri, restaurată sub supravegherea directă a lui Francis Ford Coppola. Primele trei discuri sînt rezervate filmelor, următoarele două sînt pline pînă la refuz cu patru ore și ceva de material suplimentar care vă spune tot ceea ce vreți să știți despre trilogie. Pe scurt, o ofertă care nu poate fi refuzată, singura versiune a acestor filme care poate sta pe rafturile unei videotece personale.

Am evitat să vorbesc despre filme, fiindcă la peste 35 de ani de la premieră, trilogia lui Coppola domină istoria cinema-ului și trebuie inclusă obligatoriu în orice colecție de filme care se respectă. Mă limitez la a nota un aspect interesant, și anume succesul avut de *Nașul* în rîndul adevăraților Nași.

Ei bine, adevărații mafioți au fost de-a dreptul entuziasmați de film. Sammy Gravano, unul din capii clanului Gambino, povestea că a ieșit „plutind” din sala de cinema. „Poate că era ficțiune, dar, în același timp, era viața noastră. Era incredibil. Am stat de vorbă cu mulți tipi, oameni serioși, care simțeau la fel ca

mine”, declara, ani mai tîrziu, Gravano. De asemenea, Joe Pistone (celebrul agent FBI care a s-a infiltrat sub numele de Donnie Brasco în Cosa Nostra) remarcase că „mafioții adorau filmul, erau înnebuniți după Pacino și Brando și își decorau localurile cu pozele lor. Îi făcea să aibă despre ei o imagine aparte, cea a unor mafioți stilați, vorbind o engleză de salon. O imagine complet falsă, dar de care erau foarte mîndri. După premiera *Nașului* lucrurile au început să fie destul de amuzante: mafioții au început să se îngrijească, să se îmbrace elegant și să se comporte așa cum văzuseră în film”.

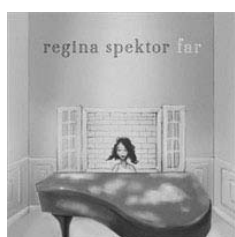

TOP FILM

- 1** **Nașul**
Regia: F.F. Coppola
Paramount Pictures
Ediție de colecție - 5 DVD
- 2** **Vicky Cristina Barcelona**
Regia: Woody Allen
Mediapro
- 3** **Război pe calea undelor**
Regia: A.Solomon
Hi Fi Production
- 4** **Mic dejun la Tiffany**
Regia: Blake Edwards
Paramount Pictures
- 5** **Secretul lui Bachus și secretul lui Nemesis**
Regia: Geo Saizescu
TVR Media

TOP MUZICĂ

- 1** **Balada lăutărească**
Johnny Răducanu
Soft Plus Records
- 2** **We Sing, We Dance...**
Jason Mraz
Atlantic Records
- 3** **Om de lut**
Alexandrina
A&A Records
- 4** **21st Century Breakdown**
Green Day
EMI
- 5** **Budhattitude**
Budha-Bar
Wagran

Regina Spektor – inocență și umor negru

Albumul *Far*, lansat de controversata Regina Spektor, continuă filosofia și ideile precedentului material discografic, *Begin to Hope*.

Far a apărut și într-o ediție specială ce conține un CD cu 15 piese și un DVD cu patru videoclipuri ale pieselor *Laughin with*, *Dance Anthem of the 80's*, *Eet*, *Man of a Thousand Faces*. De altfel, primul extras de single a fost *Laughin with* și a fost lansat inițial pe pagina de Myspace a Reginei pe 8 mai, putînd fi downloadat de fanii din SUA și din Europa împreună cu piesa *Blue Lips*.

Albumul este în sine un disc omogen, care impresionează prin versurile inocente și originale, separînd-o în acest mod pe artistă de toate celelalte cîntărețe pop. *Laughin with* începe ca o meditație asupra umorului negru de care dă dovadă Dumnezeu și se termină ca o criză existențială, o ieșire ce este susținută de un violoncel cu un *beat* foarte soft și plîngător. „Spektor este o femeie ce nu are nevoie de un motiv pentru a avea o ieșire emoțională de genul Cernobalului”, susține Jon Dolan de la „Rolling Stones”. Producția materialului discografic este diferită de data aceasta, fiind ceva

mai decorativă, cizelată de producătorii Mike Elizondo (Fiona Apple, Maroon 5), Jackknife Lee (R.E.M., U2), Jeff Lynne (ELO) și David Kahne (cu care a colaborat și la *Begin to Hope*). A fost părăsit spațiul minimalist cu care fanii erau obișnuiți la primele albume, însă acest lucru nu eclipsează cu nimic personalitatea și conceptul aflat în spatele albumului Reginei Spektor.

Regina Spektor se joacă cu ajutorul unor piese ca *Eet* ce are versuri molipsitoare și inocente, dar dă dovadă de maturitate artistică cu piesele *Man of a Thousand Faces* și *Blue Lips*. *Human of the Year* este piesa ce împărtășește o parte din ambiția și intimitatea albumului *Begin to Hope*, iar piesele *Two Birds* și *One More Time with Feeling* demonstrează încă o dată că nu și-a pierdut deloc îndemînarea în a produce un pop frumos, de calitate, cu versuri pe măsură. *Far* a intrat în top 10 pe iTunes în Marea Britanie la doar 24 de ore de la lansare, iar pe iTunes, în SUA, a ajuns pe locul 1.

Regina Spektor, *Far*,
Sire Records, 39.90 lei

SDC vă recomandă

Un fenomen adăpostit în centre de plasament cultural

Mihaela Michailov

În perioada 17-20 septembrie, Centrul Național al Dansului București (CNDB) organizează „Platforma Dansului Contemporan”, eveniment care stă sub amprenta poziției sale permanent amenințate. Domeniul expulzat din regimul de protectorat al artelor grele, dansul contemporan a fost nevoit să jongleze permanent cu un capital de imagine incert, slab, de *interval autoritar*.

„Platforma Dansului Contemporan” – „Băi, efemerule!” –, pentru care Dan Perjovschi a conceput formula vizuală perfectă, transgresează formatul și semnificația unui eveniment coregrafic prin implicațiile socio-politice pe care le activează. Este un act de reflecție și politică artistică într-un climat cultural în care practica demersurilor contemporane trebuie să lupte pentru cel mai mic spațiu de existență, de percepție pertinentă și de recognoscibilitate.

„Platforma” chestionează identitatea unui fenomen cu statut de „copil al străzii”, adăpostit din când în când în centre de plasament cultural care au avut, de cele mai multe ori, funcția de părinți temporari, de adoptori pasivi. Dezbate statutul critic de intermediară autoritate pe care dansul contemporan, cu o poziție socio-culturală implementată la jumătate tocmai din cauza faptului că migrația spațială nu a putut asigura o continuitate de cercetare și practică, l-a avut. Conjunctura identitară

Vizibilitatea din efemeritate

a efemerității, proprie artelor spectacolului, definită într-un studiu reper de către Peggy Phelan – *Unmarked: The Politics of Performance* (Routledge, Londra, 1993) – a devenit, în cazul dansului contemporan din România, marcă de supraviețuire.

Instituție-pol de cercetare și educație

CNDB a avut, în scurta lui istorie, mai multe roluri socio-culturale. N-a fost doar un spațiu de performare a spectacolelor, ci un spațiu formator, un loc de reflecție asupra statutului instanțelor publice, de intervenții ale unor artiști vizuali, de documentare și arhivare a dansului contemporan. La CNDB au fost inițiate proiecte de cercetare axate pe existența sincopată a dansului contemporan românesc, fenomen amputat spațial, care s-a încăpățânat să-și facă din absență o filosofie de autoregenerare. Regimul invizibilității, care a condamnat dansul contemporan în România la un proiect de existență sisifică, cu reluări în buclă și regresie, a fost stopat de apariția centrului. CNDB a reușit în câțiva ani ce nu a reușit nici o instituție de artele spectacolului din România. Dispariția sau dislocarea lui ar fi sinonime cu un act criminal, cu o distrugere iresponsabilă cu consecințe dezastruoase la nivelul formării pe termen lung a publicului contemporan și al dezbaterii de intervenție socială. Dansul contemporan – și

CNDB a demonstrat-o din plin – înseamnă mișcare de idei performative. Înseamnă problematizare a corpului într-o societate politic metavizuală. Înseamnă corp-in-dezbatere-trans(a)parentă.

CNDB a avut o consistentă funcție educativă, și-a asumat rolul de mediator între spectacol și public, a devenit un centru de pleoarie autentic argumentată pentru rolul fundamental al artei contemporane în crearea unui public conștient și capabil să adopte o poziție activă față de tot ce se întâmplă în jurul lui. Nu doar a finanțat, produs și găzduit spectacole, ci a reprezentat un model de instituție-pol de cercetare și educație, un spațiu per-formator prin excelență.

„Platforma Dansului Contemporan” trebuie receptată ca un eveniment major de problematizare a identității instituției din perspectivă socio-artistică. Printr-o programare de spectacole în cadrul platformei de dans – eveniment cu o tradiție consistentă peste tot în lume –, CNDB pune în discuție politica de vizibilitate a unor demersuri esențiale în spațiul artistic românesc. De aceea platforma nu e doar un eveniment artistic. E un mod de a interoga valoarea reprezentării sociale a celei mai active instituții formative din România. „Astăzi, la cinci ani de la apariția scriptică, la patru ani de la primirea unui spațiu și la numai trei ani de la alocarea unui buget pentru proiecte, Centrul Național al Dansului îi revine misiunea de a se lua la trântă cu efemeritatea și cu propria efemeritate. Ca urmare, «Platforma Dansului Contemporan 2009» – proiectul care deschide stagiunea 2009-2010 la CNDB – pune în centrul atenției efemeritatea și îi interoghează substanța. Nu doar efemeritatea gestului și a mișcării coregrafice ne interesează acum, ci mai ales efemeritatea atenției pe care dansul o atrage din partea autorităților” (Vava Ștefănescu și Mihai Mihalcea).

Walter Heun, noul director de la Tanzquartier Wien, Anita Mathieu – Rencontres chorégraphiques internationales de Seine-Saint-Denis, reprezentanții de la Maison de la Danse și de la Bienala din Lyon, Liliane Schaus de la Uzès danse – CDC, câțiva jurnaliști din Berlin sînt doar o parte dintre invitații străini ai evenimentului. Puteți consulta programul platformei pe www.cndb.ro

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Pîine și circ

— Domnu' primar, dacă aveți un minut liber...

— Da', imediat, dom' vice, doar să semnez adeverințele astea de rol. Uite, Mironescu și-o mai luat un teren. Intravilan. De unde gura mă-sii are așa atîția bani? Că la campanie s-a codit și nu a dat nici măcar o tavă de mici. Ți-a dat ție, da' degeaba, dacă nu s-a orientat... Ce-a crezut, că o să ajungi tu primar? Să mă bați pe mine? Hi hi!

— Vai de mine, domnu' primar, da' se mai pune problema? Eu ce să-i fac, dacă ăștia de la partid vor să candidez.

— Lasă, că așa-i politica, eu tot vice am fost. Mamă, cite baxuri de pui și tone de ulei am mai cărat să-l bat pe Aursulesei. Era comunist, dă-l în mă-sa.

— Dumnezeu să-l ierte. Ați avut și noroc, să moară în turul doi...

— Căcat noroc! Ce, crezi că nu aveam șanse? Opzeci la sută făceam. Că dacă le spui oamenilor de canalizare, de străzi, locuri de muncă, subvenții, tot ce trebuie, normal că au încredere în tine.

— Așa este. Dar eu mă gîndeam să-i facem să se și distreze.

— Păi avem ping pong joia. Le dau o ladă de bere, cîntă Nicu, nu?

— Da, dar numai dumneavoastră cu contabilul jucăți.

— La mai dă-i în moaș-sa, vrei să-mi rupă țărani paleta? ăștia parcă dau cu ciomagu'.

— Eu mă gîndeam la ceva distractiv pentru toată comuna.

— Păi zi-mi, nu te mai codi.

— Mă gîndeam să organizăm Zi-lele Comunei.

— la ia ia, nu te opri.

— Să facem o scenă pe maidan în fața Primăriei, cu folclor, ceva ție de la oraș, concursuri cu premii.

— Hm, nu sună rău deloc.

— Mulțumesc. Mă gîndeam la concursul *Cea mai frumoasă vacă*, cu premiu o tonă de nutreț.

— Da, dar te las pe tine să vorbești la fermă, eu nu am timp. Și dacă tot zici de concursuri, să facem și unul de ping pong.

— Mă gîndeam la *Crosul Sănătății*. Să pornească de la școală, pe după cimitir și se termină în fața Primăriei.

— Și eu dau cupa învingătorului. Nu uita de ambulanță și de cupe, ocupă-te tu. Să-l suni pe Botgros, să vezi cît vrea. De fapt nu, dă-mi numărul lui.

— Mă gîndeam și la Nicu, dacă tot e de la noi, îl știe lumea, face și el un ban.

— Dacă e de-al nostru înseamnă că vine gratis, nu? Să ne ajute și el măcar cu asta. Ocupă-te tu. A, și hai să facem premiarea cupurilor cu cincizeci de ani de căsnicie. Mi se pare foarte frumos.

— Sincer, mi se pare un clișeu. Plus că nu avem nici un cuplu. Sînt două de patruștrei.

— Căcat, rotunjim, că nici ei nu mai țin minte. Le dai diplome, te ocupi tu de asta.

— Da, domnu' primar, mă ocup. — O să fie de fapt Ziua Comunei. Pe 14 octombrie.

— Dar e și ziua dumneavoastră.

— Coincidență. Și nu uita să faci un bener mare pe care să scrii „Acestă manifestare vă este oferită de Primarul dumneavoastră Gheorghe Boi”. Te ocupi tu.

TOP 5 MUZICĂ CLASICĂ

- Romance (DVD)**
André Rieu
ABC Classics
- Love Songs (DVD)**
André Rieu
Denon
- Enescu si Lipatti interpretează...**
Electrecord
- Concert Magic**
Yehudi Menuhin
Medici Arts
- Arias for Farinelli**
Vivica Genaux
Harmonia Mundi

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, Veronica D. Niculescu, Adrian Olaru, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Constantin Vică.

Caricatură: Lucian Amarîi (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu, Cristina Hermezii.

Publicitate: Oana Asafei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Citororii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Baroneasa

Beatrice era „cea mai draguță fată din insula Capri”, unde se ducea desul de des ca să-și viziteze tatăl recăsătorit cu o femeie „nu prea amabilă”. Și pentru că era un copil așa de draguț, și mai și venea dintr-o familie de aristocrați, Beatrice s-a împrietenit cu Max Ernst, Alberto Moravia, Curzio Malaparte și mulți mulți alții. Ceva mai târziu, când avea 25 de ani, a deschis la Milano una din primele galerii de artă din Europa care expunea lucrări ale unor artiști americani ca Robert Rauschenberg sau Jasper Johns. Pe la treizeci și ceva de ani, l-a cunoscut pe scriitorul Gregor Von Rezzori, născut în Cernăuți într-o veche familie de antisemiți (a și scris de altfel *Memoriile unui antisemit*), un tip cu figură de actor care a apărut episodice în câteva filme ale lui Louis Malle. La nunta celor doi au venit, nici nu se putea altfel, și Marlene D. și Salvador D., iar Beatrice a devenit baroneasa Beatrice Monti della Corte von Rezzori, patroană a artelor. După moartea soțului ei, a transformat domeniul din Toscana în reședință pentru artiști. În general, o interesează scriitorii tineri, foarte bine coțati, care au publicat deja prima carte. Zadie Smith a ajuns în Toscana după un an epuizant de turnee cu *Dinți albi*, crezând că nu mai e în stare să scrie nici o pagină. În două luni, a scris primele 121 de pagini din *The Autograph Man*. Beatrice spune că a devenit specialistă în al doilea roman și merge periodic la New York ca să ceară sfaturile amicilor din marile edituri și lui Bob Silvers, editor la „The New York Review of Books”. Așa au ajuns la Santa Maddalena Douglas Kennedy, Michael Cunningham, Anita Desai, Michael Ondaatje sau John Banville. Nu toți care-au trecut pe-acolo s-ar mai întoarce. Înii spun că patroana e o snoabă superficială și că-și dorește să aibă salonul ideal perfect. De altfel, dacă ți se întâmplă să tai spaghetti cu cuțitul sau nu știi cum se mănâncă ricotta, Beatrice va fi încântată să-ți arate, informându-te în același timp că Rushdie n-a mai scris nimic bun de la *Copiii din miez de noapte* încoace. În plus, la Santa Maddalena „ți se calcă pînă și lenjeria intimă!”, spune Andrew Sean Greer, ceea ce poate fi într-adevăr cam mult. Ce așteaptă Beatrice în schimbul mecenatului ei? Așteaptă să scrii bine, să fii o companie fermecătoare și inteligentă și, dacă se poate, să faci din domeniul ei personaj de carte. Între timp, Beatrice o să-ți povestească despre după-masa în care a jucat tenis cu Almodóvar și despre genele blonde și lungi ale lui Ralph Fiennes. Ești protejatul ei și-ai face bine s-o ascuți.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827000 240

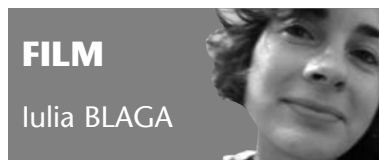
A doua zi după Pogrom

Punctul forte al celui mai recent film al lui Radu Gabrea este povestea (în vreme ce scenariul trăgea în jos precedentul său film, *Cocoșul decapitat*, concentrând prea uscat romanul lui Eginald Schlattner). Iată o posibilă soluție pentru viitor: tinerii scenariști să scrie și pentru regizorii cu experiență. (Soluția a funcționat onorabil pentru cuplul Tudor Voican-Nicolae Mărgineanu la *Schimb valutar*, dar cuplul s-a rupt la *Tatăl*; filmul nu se va mai face pentru că cei doi nu s-au mai înțeles.)

Călătoria lui Gruber e valoros fie și numai pentru faptul că e primul din cinematografia noastră care aduce în discuție și vorbește explicit despre vinovăția armatei române în Pogromul de la Iași și în Holocaust. Filmul pleacă de la trei pagini din romanul *Kaputt* al lui Curzio Malaparte. Răzvan Rădulescu și Alexandru Băciu au scris, pe baza acestor trei pagini, o poveste care îl are în centru pe Malaparte, ajuns la Iași în calitate de corespondent al ziarului „Corriere della sera”. Încă de la primele cadre detectezi aerul cosmopolit al filmului, deosebit de ce ții în materie de film istoric autohton (mai ales din epopea națională). Se vorbește în germană, iar Florin Piersic Jr. și Claudiu Bleonț pronunță bine limba lui Goethe, cot la cot cu Udo Schenk, singurul actor străin din distribuție. Primul îl interpretează pe Curzio Malaparte, al doilea pe ofițerul român Niculescu-Coca, adjunctul comandantului garnizoanei. Primele impresii tot

FILM

Iulia BLAGA

acum apar: Malaparte și ofițerul Freitag (Ugo Schenk) sînt civilizați și reținuți în comportament, pe cînd românul e mai extrovertit și mai mitocan. La un moment dat, trenul care îi transportă spre Iași face o oprire prea lungă la Podul Iloaiei. Cînd Niculescu-Coca deschide geamul să vadă care-i treaba, de afară pătrunde un miros sinistru. În fața trenului de Iași se află o garnitură tăcută de marfar.

Cam aceasta e gama pe care „vibrează” filmul, ca să preiau exact termenul folosit de Marcel Iureș la conferința de presă.

Spre înăuntru

Țin minte că cel mai memorabil element al filmului *Amen*, turnat de Costa-Gavras în România, era acea imagine repetitivă a trenurilor de marfă care se întorc goale, cu ușile deschise, sugerînd doar imaginea lagărelor de concentrare și a victimelor pe care deja le cunoaștem din fotografii de epocă sau din alte filme. O abordare a Holocaustului care să evite imaginea frontală trădează azi nu doar detașarea temporală, dar și un demers care depășește cadrul istoric, investigînd mult mai profund, printre plăcile tectonice ale condiției umane.

Această discreție (care e și o formă de respect pentru cei morți) acoperă întreg filmul care se ocupă, de fapt, de un fapt divers: Malaparte a contactat o alergie și din București i s-a spus să-l caute la Iași pe doctorul Iosef Gruber. Cînd află că evreii fuseseră suiți în trenuri cu o zi înainte, se străduiește să-i dea, tenace, de urmă. Simțindu-se tot mai rău, italianul se transformă într-un fel de domn

Calătoria lui Gruber. Regia: Radu Gabrea. Cu: Florin Piersic Jr., Claudiu Bleonț, Udo Schenk, Marcel Iureș

Lăzărescu, purtat de colo-colo de birocrăția românească și care la un punct ajunge într-un fel de *California Dreamin'*, atunci cînd șeful poliției, colonelul Stavarche (Răzvan Vasilescu), se poartă ca șeful de gară care ține piept NATO-ului în filmul lui Cristian Nemescu, exudînd un patriotism sărat, valabil – după cum se vede – pentru toate epocile.

Ce mă deranjează în demersul lui Radu Gabrea nu ține de fond, ci de formă, și este faptul că, insistînd prea mult pe bătăria și pe lipsa de civilizație a armatei române, el nu reușește să aibă vituperanța, să zică, a unui film de Lucian Pintilie. „Răutatea” față de „condiția de român” nu s'fichiue, ci pică de multe ori gros. De fapt, cu excepția interpretărilor lui Florin Piersic Jr., Udo Schenk și, parțial, Alexandru Bindea – care interpretează, tocmai, niște străini – și cu excepția și a lui Marcel Iureș – care nu are rolul unui membru al armatei române –, rolurile de români sînt interpretate mai nenuanțat și mai strident. Claudiu Bleonț, cu o mustăcioară de Hitler de Copou (ni se spune încă de la început că Niculescu-Coca e un învîrtit și că și-a aranjat un post în spatele frontului), are momente bune și momente în care caricaturizează prea mult. Mi-a plăcut în schimb foarte mult Florin Piersic Jr., care e în stare să tacă atât de bine, dar și să acopere cu substanță pauzele. E

un foarte bun actor de film, fotogenic și liniștit, păcat că insuficient exploatat. Interpretările dăunează și în planul studiului caracteriologic, cel prin care filmul pune sub lupă felul de a fi al românului etern. Pogromul de la Iași se pare că a avut loc dintr-un exces de zel al armatei române care vroia să le arate nemților că e un aliat de nădejde. Demersul pe care îl propune Radu Gabrea nu putea să nu caute motivele acestui cumplit eveniment în felul de a fi al românului.

Dacă pentru scenariști – a declarat-o Răzvan Rădulescu – filmul se referă la condiția artistului, a cărui cecitate îl împiedică să perceapă oroarea în chiar momentul petrecerii ei, neputînd vedea dincolo de propriul ego, *Călătoria lui Gruber* e în egală măsură un film despre cecitatea omului în fața istoriei frontale. Farmecul lui stă în faptul că îți dă impresia că te poartă în permanență în paralel cu adevărata istorie, în timp ce el nu face decît să te conducă în miezul ei. Dacă toată lumea ar fi vorbit mai șoptit și n-ar fi turat uneori, impresia că asisti la un fapt cotidian neinclus în istorie – și de aici impactul – ar fi fost, cred, mult mai puternică. Ea este și așa puternică, iar valoarea filmului nu stă doar în curajul autorilor săi, ci mai ales în inteligența de a găsi un grăunte care reflectă istoria pe toate laturile lui.

Clopoței

Mă bănuiam că am început să înnebunesc. Nici nu mai știam fix de cînd – totul s-a insinuat fără să bag de seamă, după ce m-am întors din concediu. Mi-a venit greu să o recunosc, dar pînă la urmă a trebuit să o fac: de ceva vreme, îmi zdrăngăneau niște clopoței în cap. De fapt, „zdrăngăneau” e prea mult spus. Clopoțeii îmi sunau suav, odihnitor, îmbietor-transcendental. Bine că nu aud voci! – m-am consolată. Dar dacă nu întreprind ceva repede – m-am gîndit –, pînă la voci care să

mă strige din lumea suavă a clopoțeilor nu mai e mult.

La serviciu eram în afara oricărui pericol. Nici un clopoțel. Pe stradă îmi puneam preventiv căștile pe urechi, ascultam melodii cu sonorul la maximum, și nu se întîmpla mai nimic dubios (poate doar în afară de senzația că sînt urmărit de cineva de sus, dar pe-aceasta, la urma urmei, o poate avea orice om obișnuit la un moment dat).

Am verificat mai multă vreme: problema apărea numai acasă. Eram tentat să-i spun Ralucai, dar parcă mi-a fost puțin nu știu cum să mă duc la ea într-o zi obișnuită de lucru și să-i spun senin ceva de genul:

– lubi, de la o vreme am început să aud clopoței... Tu, nu?!

Nu i-am mai zis, ca să n-o sperii (la o adică, cînd e dragoste la mijloc, se poate trăi lîngă un om care aude clopoței, dacă acesta nu insistă să-ți povestească de dimineață și pînă seara despre ei).

În scurt timp, lucrurile s-au agravat. Am început să-i aud și pe-afară. Prima dată, la miezul nopții, cînd am rămas fără țigări pe la jumătatea articolului pe care îl scriam pentru „Suplimentul de cultură”. Non stop-urile de lîngă blocul meu erau închise la ora aia, așa că m-am dus pînă în gară. Am

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

avut noroc, acolo era un non stop care se închide pe la unu. Și la ieșirea și la intrarea în scara blocului, suav clopoțeii sunau. Cum să-i spun așa ceva lu' Ralu?

Tocmai cînd eram pe punctul să admit că trebuie să-mi stabilesc măcar o ședință la psiholog, m-am liniștit din senin. Într-o dimineață, cînd să ies din scară, m-a apucat iar senzația aia că mă urmărește cineva de sus. Totodată, am auzit și

clopoțeii. Am ridicat ochii, hotărît să-l iau la rost pe ala de sus, să lămurim cumva problema. Și am văzut, în balconul alăturat apartamentului meu, atîrnînd niște tinichele din alea indiene sau chinezești, tuburi metalice, naiba să le ea, chestii care se lovesc una de alta ca să producă o atmosferă misterioasă, o muzică îmbietor-transcendentală, cînd suflă vîntul.

Și uite că au produs-o.